

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИНГ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫН XXIII СЪЕЗДИЗИ

БҮГҮ ЧУРТТАРЫН ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫНАР!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди

Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1925 чылда
үндөөлөттүгүн.

1966 ч.
МАРТ
30
СРЕДА
№ 74—75 (6401).

Өртөө 3 көп.

ИНФОРМАСТЫГ ДЫННАДЫГ

Март 29-та, эртенгиин 10 шанта, Москвага, Кремльдин Съездилер ордузунга Совет Эвилелиниг Коммунистг партиязынын элчелиг XXIII съездизи ажилын эгелзэн. Съездизин эге сес-биле СЭКП ТН-ның Бирги секретары эш Л. И. Брежнев ажитнан.

Съездизинг президиумун, секретариатты, редакция комиссиязын болгаш мандат комиссиязын съезд сонган.

Съездизинг дараазында хүн чуруму бадылаттыган:

1. СЭКП Төп Комитетининг өтчөт илеткелги — илеткелчи СЭКП ТН-ның Бирги секретары эш Л. И. Брежнев.

2. СЭКП-ниң Төп ревизия комиссиязынын өтчөт илеткелги — илеткелчи Төп ревизия комиссиязынын даргазы эш Н. А. Муравьева.

3. 1966—1970 чылдарда СССР-ниң улус ажил-агыйын хөгжүдери-ниң беш чыл планынын талазы-биле СЭКП-ниң XXIII съездизинин Директивалары — илеткелчи СССР-ниң Министрлер Чөвүлелинин Даргазы эш А. Н. Москаль.

4. Партиянын төп органнарын сонгууру.

СЭКП Төп Комитетининг өтчөт илеткелчин СЭКП ТН-ның Бирги секретары эш Л. И. Брежнев кылган. Эш Л. И. Брежневтиң чугазын съездизинин делегаттары болгаш аалчылары изин-биле уткан.

ДУУН, КРЕМЛЬДИНГ СЪЕЗДИЛЕР ОРДУЗУНГА

Москвадын кырында, бүгү чуртун кырында чакы салгы сырынап турар. Кремльдин Съездилер ордузунг баарында туурга аар чөп — Советтер чуртунун Кымыл туугун болгаш эвилелешкен республикаларын туурга аарган. Совет Эвилелиниг Коммунистг партиязынын XXIII съездизин март 29-та ажилын эгелзэн.

Бүгү совет улустун, бүгү кижи төрөлгөткенниң кичээттейи ам Кремльде хаара туттувган.

Кремльдин Съездилер ордузунг кайгамчык улуг залын долуп салган. Делегаттар: партиянын хоочун кижилери, металлургалар болгаш шахтерлер, трактористер болгаш малчылар, эртемденер болгаш чогаалчылар, комбайнерлер болгаш агрономдар, башкылар болгаш инженерлер, чуртукчулар болгаш амчилер, космонавтар болгаш Совет Армиянын дайынчылары, куруне болгаш хей-ингити ажилдагылар олуттарын ээлеппен. Даштыкынын коммунистг, ажилчын, национал-демократтыг болгаш чөөн үзүлдүг социалистг партиязарынын төлөөлери ол залда.

Эртенгиин 10 шак, СЭКП Төп Комитетининг Президиумунун кичээттейи келгирге делегаттар болгаш аалчылар динимитиг адыш чаксаашкыны-биле уткан.

СЭКП ТН-ның Бирги секретары эш Л. И. Брежневтиң эге чугазын делегаттар болгаш аалчылар улуг кичээттейи-биле диниан.

Эвилелешкен республикаларын Компартияларын съездилеринден, крайларын болгаш областтарын партия конференцияларын Совет Эвилелиниг Коммунистг партиязынын XXIII съездизинге 4.943 делегат, оларын аразында бадылар өргөлдү 4.620 делегат болгаш чөвүлээр өргөлдү 323 делегат сонгууттурган деп, ол чугаалаан. — Съездизин 4.942 делегат келген, бир кижи аарыг ужурунда олурдушпай турар.

СЭКП Төп Комитетининг даасканын эзуулар эш Брежнев Совет Эвилелиниг Коммунистг партиязынын XXIII съездизин ажиттыган деп чарлаан.

Динимитиг адыш чаксаашкыны залга каш-лаа минута үргүлдү.

— СЭКП-ниң XXIII съездизинин сонда эрт чылдан бичеле амыг үе эрткен — деп, эш Брежнев чугаалаан. — Ол дөргө партиянын болгаш бүгү совет улустун амыралыгыга чууга үе-чала болган.

Бистин чуртуктугун ажилчы чоннары Коммунистг партиязынын XXIII съездизин кайгамчык улуг өөрүшкү-биле уткуп турар. Ол өөрүшкү коммунизм тургузушкунуңа чаа-чаа чедишкенин-биле, бистин хей националдыг Төрзөн чуртуктугун бүгү улустарынин, бүгү найралынын улам ылайыг бижыгышкыны-биле, бүгү совет кижилеринин илей-политиктиг чакгыс ээини, бистин динимити партиязысты дозгандыр оларын сырый каттыжымшыкынын өзүлдө-биле төртүтүгөн.

Бистин съездизин Совет Эвилелиниг болгаш социализм чурттарынын бүгү дем казылгызын экономикага база политикага күчүзүңа улам ылайыг өзүлдөткөн байдалында, Азиянын, Африканын болгаш Латин Американын чурттарында национал-договарлыг шимчээшкенин күчүзүг көрүзүш-

күтүңүң, капиталистг чурттарда ажилчын ангынын күштө-лип турар демиселини, агрессиянын үргөлдүгү күштө-лип турар массаларын улам-на өзүп турар уурланымшыкынын байдалында чыгылган-дыр.

Партиянын бүгү кичээттейи, бүгү совет кижилер, революстг демисел талазы-биле бистин даштыкы акы-дунмалары-ны съездизин ажилын кошкаш дивес кичээттейи-биле хайгаараалар. Бистин улуг партиязысты улам ылайыг бижыгышкыны, бистин социализм Төрзөн чуртуктугун чечетелишкенин дөңгө, тайбын, национал хамаарышпас чорук, демократия болгаш социализм дөңгө улустарын демиселиниг улам ылайыг чедишкенин дөңгө бедик харымсаганын сагыш-болды делегаттарын сорук килер.

Совет Эвилелиниг Коммунистг партиязынын XXIII съездизин коммунизм дөңгө демиселин хөргөңгө төлөптүг салымшыкынын килер, бистин революстг улуг хөргөңгө чайгыш чок шычтызын, марксизм-ленинизмге, пролетарын интернационализмге шычтызын база катал көргүдөр дөңгөңгө бүзүрелди илергелдирин чөпчээр көрүңер.

Делегаттар болгаш аалчылар бо сөстөрүн үргүзүшкөн динимитиг адыш чаксаашкыны-биле уткан.

Бүгү чер бөмүрзөңгө 86 чурттарында коммунистг, ажилчын, национал-демократтыг болгаш чөөн үзүлдүг социалистг партиязарын төлөөлөкчилери СЭКП-ниң XXIII съездизинге келгенин эш Брежнев диниан.

XXIII съездизин делегаттарынын болгаш Совет Эвилелиниг бүгү коммунисттеринин мунуңдан эш Брежнев даштыкы аалчыларга, улустарын хосталгазы болгаш аас-кежин дөңгө демиселин талазы-биле бистин дайынчы аштервиске акы-дунма эзузунун байырын чедирип, съездизин ажилыга кири-жип турары дөңгө оларга чүректин ханызында өөрүшкүнү илергелдире, делегаттар динимитиг адыш чаксап турган.

Акы-дунма партиязарын төлөөлөкчилери бистин съездизинге олуржуп база оң ажилыга кирип турар чорук Совет Эвилелиниг коммунисттерин боттарынын күш-ажылында болгаш демиселинге сорук килер. Бистин партиязарынын интернационалдыг харылааларын улам ылайыг хөгжүд-рөңгө, бүгү дөргөңгө коммунистг болгаш ажилчын шим-чээшкенин чакгыс ээин болгаш сырый каттыжымшыкынын бижыгышкыны дузалар апар деп, эш Брежнев оон ылайыг чугаалаан.

Съездизин делегаттары съездизинге келген даштыкы аалчы-ларга изин адыш чаксаашкыны-биле байыр чедирип турган.

XXIII съездизинин сөөңгөңгө үенин дүргүзүлдү бистин партиямыс Совет Эвилелиниг Коммунистг партиязынын болгаш делегетинин коммунистг шимчээшкенин көскү ажилда-чызы — Отто Вильгельмович Кутисиниң шыкыган деп, эш Брежнев чугаалаан. СЭКП ТН-ның Президиумунун кичээттейи болгаш СЭКП ТН-ның секретары турган Фрол Романович Козлов 1965 чылда мөчээ.

Ол чылдарын дүргүзүлдү делегетинин коммунистг болгаш ажилчын шимчээшкенин ажилчын ангынын хөргө дөңгө кай-гамчык демиселчилер, бистин утундуу аштервисе — Морис Торез, Пальмиро Тольятти, Георгий Плеханов, Уильям Галлатер, Элизабет Герли Финни, Айхей Кумар Глош, Отто

Гротеваль, Александр Завадский, Дмитр Ганев, Лесли Моррис, Камилл Сальвестр оларын шыкыган.

Ол чылдарда улустарын хосталгазы дөңгө алдарлыг демиселчилер Салам Айтил, Луис Ариаста, Хулиан Гримас, Илопезининг Коммунистг партиязынын элзөн каш ууртукчулары, ажилчын ангынын хөргө дөңгө, күш-ажылыг улустун хөргө дөңгө демиселчилер чораз өскө-лаа хей-хей чал-быштыг демиселчилер кара бажынарда өлгөн.

Мөчээ болгаш өлүктөн аштерини тураскаалыг минута иш-тинде мыт чок тургү эзуларын эш Брежнев саналган.

Шупту туруп келген.

Съездизин президиумун, секретариатын, редакция болгаш мандат комиссияларын сонгуурун делегаттар эгелзэн.

Съездизин президиумунун составынын дугайында айты-рыгын талазы-биле сөстү СЭКП Москва хооркомунун бирги секретары Н. Г. Егорычев келген.

Төлөөлөр төлөөлөкчилеринин чөвүлелини даасканын эзу-гаар Н. Г. Егорычев съездизин президиумун 75 кижи состав-тыг кылдыр сонгуур деп саналы кириген. Президиуму чак-гыс үе-биле сонган.

СЪЕЗДИНИНГ ПРЕЗИДИУМУ:

АЛЕКСАНДРОВ А. П.
АНДРОПОВ Ю. В.
АНТОНОВ С. А.
АХУНОВ В. Ю.
БОДУН И. И.
БРЕЖНЕВ Л. И.
ВАСИЛЕНКО Г. И.
ВОРОНОВ Г. И.
ВОРОТНИКОВ С. И.
ВОРОШИЛОВ К. Е.
ГАГАРИН Ю. А.
ГАЛАНШИН Н. И.
ГЕОРГИЕВ А. В.
ГОРЯЧЕВ Ф. С.
ГРИШИН В. В.
ГРОМЫКО А. А.
ДЕГТЯРЕВ В. И.
ДЕМЧЕНОВ В. И.
ЕГОРЧЕВ Н. Г.
ЕФРЕМОВ Л. Н.
ЗОЛТУХИН Г. С.
КАЗАНЕЦ И. П.
КАНЦЕРЕ В. Ф.
КАПТИНОВ И. В.
МЕЛДЫШ М. В.
НИРИЛЕНКО А. П.
НЛЕПИНОВ М. И.
НОКАРЕВ А. А.
НОНОТОВ В. И.
НОСЫГИН А. Н.
НОЧИНЯН А. Е.
КУЛАНОВ Ф. Д.

КУЛИЧЕНКО Л. С.
КУНАЕВ Д. А.
КЗЫН И. Г.
МАЗУРОВ К. Т.
МАЛИНОВСКИЙ Р. Я.
МАЛОФЕЕВ П. Р.
МАШЕРОВ П. М.
МЖАВАНДЗЕ В. П.
МИКОЯН А. И.
МУРАВЬЕВА Н. А.
НАРКУЛОВА З.
НИКОЛАЕВ К. Н.
НУРИЕВ З. Н.
ОВЕЗОВ Б.
ПАВЛОВ С. П.
ПЕЛЬШЕ А. Я.
ПЕТРОВ Ф. Н.
ПОДГОРНЫЙ Н. В.
ПОЛАНСКИЙ Д. С.
ПОНОМАРЕВ Б. Н.
РАСУЛОВ Д.
РАШИДОВ Ш. Р.
РОДИОНОВ Н. Н.
РУДАНОВ А. П.
САГИНТАЕВ А.
СНЕЧУК А. Ю.
СОЛОМЕНЦЕВ М. С.
СМИРНОВ В. А.
СУСЛОВ М. А.
ТАБЕЕВ Ф. А.
ТОЛСТИНОВ В. С.
УСТИНОВ Д. Ф.

УСУБАЛИЕВ Т.
ФОТИЕВА Л. А.
ХИТРОВ С. Д.
ЧЕРНЫШЕВ В. Е.
ШЕЛЕПИН А. Н.
ШЕЛЕСТ П. Е.

ШВЕРНИК Н. М.
ШИБАЕВ А. И.
ШИТКОВ А. П.
ШОЛХОВ М. А.
ЩЕРБИЦКИЙ В. В.

Съездизинг Президиумунун кичээттейи боттарынын олут-тарын эелеккен. Съездизин делегаттары болгаш аалчылары оларга изин байырын чедириген.

Украинанын Компартиязынын ТБ-зынын ийги секретары А. П. Ляшкога сөс берген.

Төлөөлөр төлөөлөкчилеринин чөвүлелини даасканын эзу-гаар съездизин секретариатын 25 кижи санныг кылдыр сон-гуур деп саналы ол кириген. Секретариатты чакгыс үе-биле сонган.

СЪЕЗДИНИНГ СЕКРЕТАРИАТЫ:

ВАТЧЕНКО А. Ф.
ГОВОВЕЧЕВ Ф. П.
ГРИШИН К. Н.
ДНАХИШВИЛИ Г. Д.
ЕЛИСТРАТОВ П. М.
ЕЛИШЕВ А. А.
ЕФРЕМОВ М. Т.
ЕШТОКИН А. Ф.
КАРЛОВ В. А.
КАТУШЕВ Н. Ф.
КОРЯКОВ Н. Г.
КРАХМАЛЕВ М. Н.
ЛЯШКО А. П.

МАНИН С. И.
НОВИКОВ В. Н.
ПОНОМАРЕВ М. А.
ПОПОВ Г. И.
СЕМИЧАСТНЫЙ В. Е.
СИЗОВ Г. Ф.
СУРГАНОВ Ф. А.
ТИТОВ В. Н.
ТОКАРЕВ А. М.
ЧЕРНЕНКО К. У.
ШКОЛЬНИКОВ А. М.
ЩЕТИНОВ С. Н.

СЭКП-ниң Ленинград обкомунун бирги секретары В. С. Толстикова сөс берген.

Төлөөлөр төлөөлөкчилеринин чөвүлелини даасканын эзу-гаар съездизин редакция комиссиязын 19 кижи составтыг сонгуур деп саналы ол кириген. Редакция комиссиязын чак-гыс үе-биле сонган.

СЪЕЗДИНИНГ РЕДАКЦИЯ КОМИССИЯЗЫ:

БАЙБАКОВ Н. К.
БЕИСЕБЕВ М.
БЕЛУХА Н. А.
ДЕМЕНТЬЕВ Р. Ф.
ДЕМЧЕНКО В. А.
ДЫМШИЦ В. З.
ЗИМНИН М. В.
ИГНАТОВ Н. Г.
НИРИЛИН В. А.

КИСЕЛЕВ Т. Я.
ЛОМОНОСОВ В. Г.
ЛОЩЕНОВ Ф. И.
МАМБЕТОВ Б.
РОМАНОВ Г. В.
РЫКОВ В. Н.
СТАВАНОВ В. И.
ТОЛКУНОВ Л. Н.
ТРАПЕЗНИКОВ С. П.
ЯСНОВ М. А.

Базахастанын Компартиязынын ТБ-зынын бирги секре-тары Т. А. Буявские сөс берген.

Төлөөлөр төлөөлөкчилеринин чөвүлелини даасканын эзу-гаар съездизин мандат комиссиязын 41 кижи сонгуур деп саналы ол кириген. Мандат комиссиязын чакгыс үе-би-ле сонган.

СЪЕЗДИНИНГ МАНДАТ КОМИССИЯЗЫ:

АБДУРАХАНОВ М.
АРУТЮНЯН Н. Х.
АСКАРОВ А.
БУДЕННЫЙ С. М.
ВАДЕР А. П.
ГЕОРГАДЗЕ М. П.
ДАНИЯЛОВ А. Д.
ДИОРИЦА А. Ф.
ЕРМИН Л. Б.
ИСЛИНОВ С. М.
КАЛИНОВСКИЙ Я. З.
КАПИТОНОВ И. В.
КАЗАНЕЦ А. В.
КОВАЛЬ И. Г.
КОВАЛОВ П. В.
КОНОВАЛОВ Н. С.
КОРОТЧЕНКО Д. С.
ЛЕСЕЧКО М. А.
ЛУТАН И. И.
МАЛБАХОВ Т. Н.
МОНАШЕВ Л. Г.

НАСРИДИНОВА Я. С.
НОВИКОВ И. Т.
НОВИКОВ Н. А.
ОСИПОВ Г. И.
ПАВЛОВ В. Я.
ПАТОЛИЧЕВ Н. С.
ПОЛЯКОВ И. Е.
ПОПОВ Б. В.
РОДИОНОВ П. А.
СЕНЬКИН И. И.
СЕНИЦА М. С.
СКОЧИЛОВ А. А.
СМИРНОВ А. И.
СМИРНОВ А. Н.
СОВАНОВ Л. В.
СОКОЛОВ Т. И.
ТИХОНОВ Н. А.
ТОКА С. К.
ШЕВЧЕНКО В. В.
ЮНАК И. Х.

Дараазында съездизин хүн чуруму бадылаан.

Хуралга даргалакчы М. А. Суслев СЭКП ТН-ның өтчөт илет-келчин кылдыр-биле СЭКП ТН-ның Бирги секретары эш Бре-жневке сөс берген. Делегаттар болгаш аалчылар ону үргүзү-лгөн адыш чаксаашкыны-биле уткан.

Эш Брежневтиң илеткелчин улуг кичээттейи-биле диниан болгаш адыш чаксаашкыны каш удаа үе кирип турган.

Оң сонда даргалакчы Н. В. Подгорный СЭКП-ниң Төп ре-визия комиссиязынын өтчөт илеткелчин кылдыр-биле оң дар-газы эш Муравьевага сөс берген.

Н. А. Муравьеваның илеткелчи-биле март 29-тун эртенги хуралы доозулган.

Съезд ажилын бүгүн үргүзүлгөн турар.

Москва хоорайнын үлетпүрү 1966 чылдын бирги кварталынын планын хуусаа бетинде күүсеткен

Москванын үлетпүр буду-ругелеринин коллективтери, СЭКП-ниң XXIII съездизин төлөптүг уткуур дөңгө соци-

алистг чарышты делгеренгейи-биле калбартышаан, нини продукцияны болгаш эң чугу-ла кыдыгларын хей нуруузу

будүрер талазы-биле 1966 чыл-дын бирги кварталынын пла-нын хуусаа бетинде, марттын 29-та күүседипкен.

Ажылын эгелзэн партиянын XXIII съездизин-биле холбаш-тыр найысылалдын ажилчы чоннарынын күш-ажылы бол-

гаш политиктиг идеяны улам бедзэн. Будүрүгелер коллек-тивтери немелде хулаагелер-ни ап, чаа-чаа курлавырларын дилеп тып, оларын беш чыл-дын планын чедишкенин күүседиринге ажылап турар-лар.

СЭКП-ниң XXIII СЪЕЗДИЗИНИНГ ПРЕЗИДИУМУНГА

Тываның ажилчы чоннарынын рапорттары

СЭКП-ниң XXIII съездизинге алдар кылдыр алган социалистг хү-лээгелерин хуусаа бетинде күүсеткен дугайын съездизинин Президи-умунга Тыванын мурнакчы районнары, ажил-агыйлары рапорттап тур-

Бин-Хем район бирги кварталда күрүңгө сүт садар планын 177 хуу, эътти 305 хуу күүсеткен, чакы тарылгага белеткелди дооскан, рай-онунун үлетпүр черлери квартал планын база күүсеткен дугайын ра-порттааш, мал кыштагладышкынын чедишкенин доозарын, наскы хову, ажилдарын үлгерлиг норуларын, беш чылдын бирги чылынын

онаалдарын хуусаа бетинде ажыр күүседирин районунун ажилчы чо-ну төрзөн партиязынын съездизинге бузуреткенер.

«Элегес» совхозтун ажил-ишчилери съезд мунуңун социалистг хүлээгелерин, ылангыг күрүңгө сүт садарын квартал планын 183 хуу, эътти 148 хуу кылдыр ажыр күүсеткен дугайын база рапорттаан-нар.

«Өөк» совхозтун коллективни күрүңгө сүт садарын квартал пла-нын 134 хуу күүсеткен, чартык чыл планында ажыр 110 центнер эътти саткан.

Танды районунун ажилчы чоңу күрүңгө сүт садарын квартал планын 140 хуу, эътти 364 хуу кылдыр хуусаа бетинде күүсеткен дуга-йын партиянын съездизинге улуг өөрүшкү-биле илеткээнер. Районунуң көдээ ажил-агыйнын ажил-ишчилери мал кыштагладышкынын че-дишкенин эрттирип, беш чылдын бирги чылынын бедик дүжүттерин өстүрүп алырынга шудурту белеткенип турарын, бо чылын Төрзөн чурт-ка 33 муң тонна тарааны, 5500 тонна сүттү, 2700 тонна эътти, 240 тонна дүктү бээрин база айтканнар.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИН КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫН XXIII СЪЕЗДИЗИНГЕ СЭКП ТӨП КОМИТЕДИНИН ОТЧЁТ ИЛЕТКЕЛИ

ТК-ның Бирги секретары эш Л. И. Брежневтин 1966 чылдың март 29-та илеткели

Эштер делегатор!

Бистин партиямыздын XXIII съездинин азындагы төртүнчү иштинге-да, делегет амыралыгында улут болгаш чутула болушкунар-биле долдунган. Партиянын XX—XXIII съездинин тодоргаллаан шугууну удуруда болдурбаан, СЭКП ол бүгү чылдарда совет улусту коммунизм тургузушкуну орут-биле чайгыш чок башкарып келген. Партиянын бүгү ажил-чорудугаа СЭКП-нин Программанын күтүлгүлөрүн, коммунизмдин материал-техниктиг базанын тургузулгун, чонуну материалдык чаагай байдалды улам ылай бедиринче, нитилел харылааларын сайырайткандарынче, совет кижилерин коммунисттик бедик медалдын буюуга кижилеринче улаанып келген. Совет улуска күш-ажалын тайбын байдаларын тургузарын хандылар дээш, партия бүгү күженишкенин салып, бүгү делегетке тайбын камгалаар дээш илдепкейлиг демисежип келген.

Совет Эвилелинин Коммунистиг партиязынын хажгүлдезинин талазы-биле алырга, өрткен үе болза, оон хүрээлеринин улам ылайгы быжгышкыны-биле, совет нитилелде оон политиктиг болгаш организацион ролунун бедикшигин-биле демиселеттинген. Партия амыралыгын ленинчи принциптерин партияла быжгы-биле байытканган. Партиянын XXIII съездининге бүгү чутула-биле мында деп чуталаал болур бис: Совет Эвилелинин Коммунистиг партиязы улам-на күштүт болгаш бузулбас чангыс элтиг апарган, чон-биле ону харылааштырып турар бедирлер улам-на быжгы апарган. Акы-дуума өске партиялар-биле кады Совет Эвилелинин Коммунистиг партиязы Маркс — Энгельс — Ленинни тилеттирбес өөрединге үндээлеш, делегетин коммунисттик шимчээшкенин сырый каттыжтырар, нити дайын — империализмде уду демиселге бүгү делегетин коммунисттеринин хөдөлгүшкенин чангыс өнүн быжгылаар дээш илдепкейлиг демисежип келген болгаш демисежип-даа турар.

Совет Эвилелинин иштиги хөжүлдезинин талазы-биле алырга, — бо дээрде совет улус Коммунистиг партиянын удуру-тулазы-биле чеди чылдын планын боттарынын өрес-шудуругу күш-ажалы-биле күтүлгүлөрүн дооскан ыдыг үе болган. Улус ажил-агынын, өрткенин, техниканын болгаш культуранын хөжүлдезинге чаа-чаа чедишкенин Совет Эвилелин экономика, политика болгаш шериг талазы-биле улам-на күштүт болдурган. Совет улустун чаагай байдалы беден. Нитилел амыралыгын дини-буру талааларына социалисттик демократиянын быжгыгарын болгаш калбарынын чорудулгун үргүзүлгөн. Социалисттик тургузууну политиктиг үндээлери — ажилын алыгын болгаш колхозчу тараачыларын эвилели, хой националдыг Совет Эвилелинин улустарын найралы, бүгү ажилчы чоннарын ийел-политиктиг чангыс өн, болууну апаргалымы — Коммунисттик партияны долган-дыр оларын сырый каттыжышкыны улам-на быжыккан.

Делегет байдалынын талазы-биле алырга, партиянын XXIII съездинин соода өрткен үе болза Совет Эвилелинин болгаш социализмдин бүгү делегет системанын делегетке салдарынын чайгыш чок өздүлгө-биле; боттарынын хандырышас чоруту болгаш ленинчил дээш колхозчулар дараалга улус демисежип турар чурттарынын болгаш улустарын чаа-чаа тилелелери-биле; капиталист чурттарында ажилдын анынгын демиселинин илдепкежээни-биле; делегетин коммунисттик болгаш ажилын шимчээшкенин улам ылайгы хөжүлдеп-биле тодоргаллааттын турар.

Өске талазында, ол үеде капитализмдин нити кризисинин хандырашкынын, капиталист чурттарын аразында чорудулгунун өздүлгөнүн чорудулгуну үргүзүлгөн келген. Империализм, хамыктын мурнуна АКШ-тын империалисттик бөлүктөрү, шериг талазы-биле авантюрага чедир, калчаалыг болгаш өчүк-чөг-гээш хөдөлгүшкенин кам-улаа болдурган келген. Оон түн-нелинде делегет байдалы чиделген.

Империализм империализмдин агрессии чорутууну өзү-күнү делегетке күштөргөн ден-жигүүрү аңаа ажилыг кылдыр өскөрдү берген дугайын черде чуталаалай турар. Ол агрессии чорук харын бистин хүнеривисте делегетин капиталист системанын таваржып турарын ыдыг берелерин болгаш чорудулгунун дугайын көртүзүп турар-дыр. Эрткен чылдарын болушкунары болза, империализм кан-дыг-даа аргаларын болгаш чеп-сектерин ажыглаа, төөгүлүт хөжүлгөн чорудулгуну саалайп шыдаар шиек мында чок дээрин база дагы көртүс-кен. Амгы шагын революст күштери болууну шаар хал-лашкынын үргүзүлгөн турар. Империализмде улус улустарын демисели күштөткен.

Партиянын болгаш күрүн-нүн даштыкы политиктиг шугу-нун ажилда кылдырынын үеинде СЭКП-нин ТК-зы деле-гей байдалынын бүгү-ле на-рын чоруту өөренип көргөн. Совет Эвилелинин улустары-нын амыралыгы өрге-ажык-тарын, социализмдин делегет системанын чурттарына коммунисттик болгаш социали-сттик тургузушкунга тайбын байдаларын хандыраар, делегетин чаа дайынны өскүтүп үндүр чоруту бол-дурбас деп күтүлгү удуруда болдурган. Даштыкы поли-тика ажилда кылдырынын болгаш боттарынын чоруду-рунын үеинде Топ Комитет акы-дуума социалисттик чурттар-нын мурнуна-да, бүгү чурттарын ажилчы чоннарын мурнуна-да бистин партиямыздын интернационалчы револю-стчу хөдөлгөнүн барылаалаан.

СЭКП-нин политиктиг шугууну шын болгаш бүгү улустун дол дөткөмчүн ажиллап турар дээрин өрткен чылдарын түнелери байыткан турар. Ол шугууну боттаандыр дээш демисел — бистин кол согулавыс. Коммунизмдин хөтөгө, пролетаржы интернационализм болгаш социалист ап-сет-кил каттыжтырылаанга шычы чорук бистин ленинчи улус партиямыздын амыралыгын база демиселин хойлуугу болуу келген болгаш кезеде болур-даа.

бүдүрүлгөн специализааарын болгаш кооперастаарын, улус ажил-агы планарын аң ажилыг кылдыр холбашты-рарын айтыргаларын экономика өрткөмдөннө хойу-биле ажилдап кылып турар. Социалист чурттарын национал эко-номика чүгө ыдыг байлаа бар турда, капитализм-биле экономиктиг чарыкча улам ылай чедишкенин болу-рунга таарымчалыг байдал-дарын хандырышкан, бистин хүнеривистик шапкын өртөм-техниктиг революстизм-биле деге басып шыдаар деп бо-ладды дыка хой акы-дуума партиялар-биле кады барым-лаалап турар бис.

Социалист чурттарын экономика буржуа делегетин чурттарынын экономика-мындан дүргөн хөжүп турар. 1961—1965 чылдарын дүр-гузуда социализмдин делегет системанын үстүрү болу-рунган 43 хуу көүдүзүн, а капиталист системанын чурт-тарында — 34 хуу болганы маңа чуталаала-ла четчир. Капиталист чурттарда бу-дүрүлгөн өздүлгөн чурга-йлары болза, социализм чурттарында ышкаш улустун чаагай чорутууну өздүлгөн көртүзү эвес, а хамыктын мурнуна монополияларын ачык кончаларын өздөлгөн болгаш экономиканы ми-литаризааарын шапкычты-канын хөтөгөн болур дээр-ин чуталаала беши, көрү-нөр даан, дыка улут ылагалыг бооп турар ышкаш.

Экономиктиг өздүлгөн тем-пиринин артык дүргөнүн ха-вар арттырып база хөжүлү-шкөн, бүдүрүлгөн социали-ст арганын артык күштө-рин улам ажилыг кылдыр ажиллашыан, социализм чурт-тары боттарынын бирги чергенин буюу революстчу согула-ларынын бирини шийттиреп турары ол болур.

СЭКП болза, бодунун талазында, акы-дуума социалист чурттар-биле экономиктиг харылааларын улам-на калбар-тын база быжгысын дээш моон сонгаар-даа бүгү-ле чүвени кылдыр апар бис.

Шериг талазы-биле кады ажилдажылганы алырга, АКШ-ка баштаган империалист күштөргөн агрессии хөдөлгүшкени күштөткөннүн учурунда социалист чурттар-биле бистин харылааларында улам ылай быжгылаар, Варшава Пактынын механизмин быжгылаар болгаш сайырайтканды-дар хөтөгөргөн боттаандыр келген бис. Варшава Көрсөз болза, социализм чурттарынын улустарын чаала ал-дышканын илдепкей камгалады-дыр. Ол көрсөз кириж-чилери чурттарын армиялары өн болвазырайт чепсек-биле чепсектеген. Шериг өөредилгелеринин шалдынгы, алаага болгаш далайга эвилелчи күрүлгелерин армияларынын бол-гаш аны-буру шериглеринин кады хөдөлгүшкенин белбаа-зырайтканды, амгы үенин шериг техниканын күчүзүн хы-нап турар, Варшава Көрсөзүн организационун чепсектиг күштөргөн дайынчы акы-дуумалык чорук быжгып кат-тар. Хөтөгө апарар, ол көрсөз кирижчилеринин сырый кат-тышкан өт-бүлгөн социалист тургузуун камгалаар, бистин улустарынын хөтөгө амыралын камгалаар дээш сүртөн-чиг күш болуп туржур болгаш кандыг-даа агрессорга өлүм-нүт согулуп таварыштырар.

СЭКП болза, бодунун талазында, акы-дуума социалист чурттарын шериг талазы-биле кады ажилдажылганы улам-

на хөжүлгөн база быжгысын дээш моон сонгаар-даа бүгү-ле чүвени кылдыр апар бис.

Эштер! Кады ажилдажылга болгаш ап-сеткил каттыжтырылганы — социалист системанын күжүнүн кол үнөр дөстөрүн бирөө-нү. Бо кады ажилдажылганы хөжүлгөн болгаш хандыларын тус-тус чурт бургузун болгаш социализмдин делегет систе-манын нитили-биле үндөш өрге-ажыктарына дүжүп, им-периализмде уду демиселге бистин хүрээлеринин сы-рый каттыжарына дуалай турар.

Мянган ыдыг сырый каттыжышкын амгы байдала, америк империалисттер вьетнам улуска уду боттарынын аг-рессиянын калбарышкан, социалист чурт — Вьетнамдын Демократтыг Республикасында калчаалыг халлашкынын кы-лып турар үеде, өрткөк чутула болуп турар. СЭКП демисе-жип турар Вьетнамга дуаламчы көртүлгөргө социалист бүгү чурттарын күженишкенин каттыжтырар дээш чай-гыш чокка туржур турар. Вьетнамга болушкунарын болгаш акы-дуума вьетнам улуска бистин дөткөмчөстүн дугайын элзөн сөөлүдүр чуталааларын чөшкөтөп көртөп, эштер.

Совет Эвилелинин Коммунистиг партиязы болгаш совет улус болза, америк империализмде уду. Көрсөз демократ-тыг элзегер каттыжтырар дээш демисежип турар көрөй улус-ту бурну-биле дөткөп турар. Көрсөй улус тилел үнөр болгаш бүгү Көрсөй чангыс ай болгаш хөтөгө болур дээринге бистин партиямыс, бүгү совет кижилер бузурелчиг.

Америк дикте социалист революстун боттаандыр баш-тайгы чурт — Кубаны маалыг удуу бодуну Комму-нистиг партиямын удурутула-биле нарын байдалдары демисежип база социализм тургузуп турар. Куба часкаан эвес, социалист күрүлгелерин күчүзүт дем каттыжтырыла-мында ол бактаап турар. Бистин улусту чаа нитилелди тургузар дээш куба улустун демиселин чүрүнүн хандылаан дөткөп турар. Совет Эвилели акы-дуума Кубага бүгү кемчег-нин дөткөмчөннүн көртүзүп келген болгаш моон сонгаар үзүк чокка көртүлгө-даа.

Делегетин социалист системанын быжгышкынын дугайын чуталаал тургаш, ийн социалист чурттарын пар-тиялары — Кыдаттын Коммунистиг партиязы биле (база Албанияны Күш-ажал партиязы-биле бистин харылаалары-ныс ам-даа багай хөтөгө дээрин моон-биле кады демиселер ужурга таваржы бээр харадаанчы-дыр, эштер).

Бистин партиямыс болгаш совет улус улусту Кыдат-биле, оон коммунист партиязы-биле найралды ак сеткил-дин-биле күтөп турар. Улусту Албания-биле, Албанияны Күш-ажал партиязы-биле харылааларын экижирер дээш бол-дунар-ла бүгү чүвени кылмынга база белеп бис.

1964 чылдын ноябрыда ККП ТК-зынын төлөөлөрү-биле ужуражышып Москвага болганын билдир болгаш турар-дыр. Элзөн сөөлүдүр бистин төлөөлөрүн Пекинге ККП-нин удурутула-биле беселээр кылган. СЭКП ТК үстүк дөткө-ге чаа ужуражышкынын Москвага азы Пекинге чорутуу-нун кылды эштерге салаалаан. Ам-даа ыдыг ужуражышкын ажилыг болур ийик деп санап турар бис. ычанган маркс-изм-ленинизмдин принциптеринге үндээлеш, бар чөртүлгө-лөри ажил эрттерин ортуркын тынары-биле оларын кай-да үеде ККП-нин удурутула-биле база катап көөрүңгө бе-лен бис.

Алында баргаш бистин партияларымыс, бистин улустары-ныс бүгү бергелерин ажил өрткөк революсттук үлгү, нити хөтөгө дээш демиселге чангыс деминг туржурганга бү-зүрелдиг бис.

Нелир үеде-даа социализмдин бүгү чурттарынын комму-нистиг партиялары-биле идея-политиктиг харылааларын марксизм-ленинизмдин принциптерин хөжүлгөргөн болгаш быжгылаарын, социалист күрүлгелер-биле СССР-нин поли-тиктиг, экономиктиг болгаш өскө-даа харылааларын хөжү-лөргөн болгаш быжгылаарын, социалист дем каттыжтырыл-ганын сырый каттыжышкынын бүгү кемчегер-биле дөт-кирин, оон күчүзүн болгаш салдар-хандырааларын быжгы-лаарын партиянын болгаш Совет күрүнүн даштыкы поли-тиктиг ажил-чорудулганын кол улаанышкынын бирээз кылдыр СЭКП ТК тургузуп турар. СЭКП бодунун та-лазында делегетин социалист системаны улам-на күчүлүг болуп, чаа-чаа тилелелерин чеди алзын дээш бодунун ха-маарыны бүгү-ле чүвени кылдыр апар.

Капиталист системанын чөрүлдээлеринин ханылааны. Пролетариаттын аңгы демиселин калбарышкыны

Эштер!

СЭКП ТК бодунун даштыкы политика ажил-чорудулганын капиталист делегетке болуп турар чорудулганын барым-лаалап, боттаандыр келген. Капиталист системаны күмү-беле алырга, мында нити кризис болуп, оон нити чөрүдөө-лери улам хандып турар. Ол чөрүдөөлөрин ажил эрттерин, социализм-биле улус-дир тургузушкунга шыдаагы үнөрин оралдашкан, буржуа делегетин харылааларын экономика-нын күрүнө талазы-биле таарымчалыг аргаларын хөтөгө-лөргөн, өртөм-техниктиг дөткөлгө, шериг бүдүрүлгелерин көүдөлгөргө оңа илдеген салып турганар. Иччылза-даа ол чорук капитализмдин үндөш хамыктыгында оңу өтти-дир өмнө шыдаан болгаш өмнө-даа шыдаас. Дайын сөө-лүдгөн чылдарын дугузуна капитализмде чок чурттарда экономиктиг хөжүлгөннүн темпирин делегетин ийн дайы-наарын аразында үеде бедик болган болза-даа, капитализм-дин экономика туржур чок болуп артышаан турарын көр-бөс аржаж. Илдеп болушкунар капиталист хөй-хөй чурттарга, мыланга АКШ-ка болулап турар.

Бир эвес аңаа акша үнөзүн куудуларын өспүшүна тур-арын, күрүнөин болгаш чонун өөренерин улуу-биле өзүп турарын немептер болза, капиталист экономиканы үрө-дөшкөннүн бүдү күштөргөн хөдөлгүшкенин, чаа-чаа салгышкындар капиталист система чайлаас деп чүтө тодорай апар.

Капитализмдин хөжүлгөннүн дөткөк өздөшүн дугайында хойлуу чайгыш чокка хөдөлгөн, капиталист күрүлгелерин аразында чөрүдөөлөр чидилген турар. Элзөн чак чылдар-нын дугузуна Барын Европанын чурттары болгаш Япо-ния экономиктиг өздөшүн темпиринин талазы-биле АКШ-ты эрттип турган. Иччылзажак сөөлү чылдары роллар өскөрдү берген. АКШ-тын экономиктиг өздөшүн темпирин беден. Иччылзага Барын Европада болгаш Японияда олар улус-биле куудулаан.

Оон АКШ-тын монополиялары ажиллап, делегет рынокта-рында чаа шаар халлашкыны шалдыгнер. Италияны, ГФР-ни, Англияны болгаш өскө-даа чурттарын улустурун-че америк капитал күштү-биле немептер кирип турар апар-ган. Илдеп болза-даа дайын сөөлүдгөн баштайгы чылдар-даагында бодарга, америк монополиялар ам быжый бергиле-эн азырайтканды таваржы турар, олар долларга харыс согушкунулар улаа-ларга таварыштырып турарлар.

Барын Европада, оон иштинде «Нити рынокту» ишти-не болгаш күрүнө-монополисттик өскө-даа каттыжышкындар-да азырайтканды демисел чидилген. Оларын кирижчи-лерин аразында чөрүдөөлөргөн чидилген турарын хара-лазында империалист боттарынын боттаан коопсанын чорудулганы болуп турар. Олар кирип турар күрүлгелерин политиканы АКШ ам, мурнуна турган ышкаш, ычанар ди-жиралп шыдаас болу берген. Бодун үеинде ол боттар-ын «Совет агрессиянын кыжанын» дугайында хоозун тоолуу дуузы-биле тургускалап турган болгаш, ам ол хоозун тоолга, чурттарын дугайында чуталаала беши, бодалды чангыс-даа политик шаг-ла бузурес болу берген. Иччыл-

га америк агрессия дээрде — бүтүдөн караанда көстүп турар факт-дыр. АКШ-тын эвилелчилери Вашингтонну каракты шийтеш адегеринин айымалыг улам талазы-биле билип бар чылдыр.

Мынчанган капиталист делегетин иштинде чөрүдөөлөр-ин болгаш азырайтканды чаа үези калбарып турар-дыр. Бүгү буржуа делегетке эң-не дөткөк болушкунче — экономиканы милитаризаап турарыне кичээлгөй салып барып болбас. Күш-ажалды кижилерин тургузуу турары национал байкалар кижилерин амыралын экижиреринге эвес, харын өлүмүчү чепсектерин боттарынын улам-на хөй-биле кирип турар апарган. Бөө-чөпөк шаг-ла-да да-да-биле мөөнөтте берген, иччылза-даа элзегер чепсектегеннүн ту-руу көрбөш темпир-биле уламчылал, национал орутанын калчаар-да аажок хөй кезин сырып турар.

НАТО-нун турп келгенин дугузуна ол боттун шериг күчүзүн туржурганга болгаш сайырайтканды мун ажил миллар долларын чарыгап калканын чуталаала-ла четчир. Дайын соогагы 20 чылдарын дугузуна АКШ-тын шериг чарыгалары болза делегетин ийги дайынын мур-нундагы ийн он чылдары оларын шериг чарыгаларында 48 катап хөй болган. Амгы үеде АКШ-тын Федералдыг бөд-жөшүн талазы-биле бүгү чарыгаларын дөртүн үжүн хөй, дөртү-биле азы өске арга-биле, шериг согулаалары-га кирип турар.

Империалист кол-кол чурттарда дайыннын чепсектерин боттары өзүп турар чорук бодунун камгалаан быжгыла-рында дыка хөй ашп-хөткөтүн чарыгаларыне өскө чурт-тары база алабап турар. Экономиканы милитаризаап чө-рүк империалист күрүлгелерин болгаш хамыктын мурну-да Американын Катышкан Штаттарынын политиканын нити агрессии улаанышкыны-биле түлүп холбаалы. Олар тускай хамаарышас хөй-хөй күрүлгелерин бодун чөргөн-дөшкөннине чайгыр ап, кижи төрөгөтенин социал деп-нелгелерин орутунга моондагы туржурган күзөп турарлар. Америк империализмдин араатаныг, үтөкчү, улустарын бүтүдө көр хөйү чок боттүлүктү дээш ленинчи харак-теристиканын шындыгн төгөтүн чорудулганы катап-катап бастылап турар-дыр.

Капитализмдин делегетинде капиталист нитилелдин кол чөрүдөө — күш-ажал биле капитализм аразында чөрүдө-лө бүгү күжү-биле бөс хөтөгө артышаан турар. Ажилын анын болгаш ажилы чоннарын өскө-даа кезектерин эрттине улам улут чүткөштерин чүдүлгөн монополиялар оралдажып турарлар. Малчүлгө амгы дөткөшүн — ышкан, ка-жан-даа ыдыг аар турбаан. Эртөм-техниктиг дөткөшлөгөн, күш-ажалдын бүтүрүлгөнүн өздөшүнүн үрө-түндөлгөн чак барбас монополистер ажиллап турар. Иччылзага мил-лион-миллион кижилер, бедик коопсанышкынын үеинде бе-дэн, ажил чоктаар чоруткан хилчелерин турар. Тараа-чынарын дараалар болгаш оларын чөрткөргөн үнөр об-лаалары калба хөткөргөн чорук келген.

(Уланчызы 3-нү арында).

1. СССР-НИН БУГУ ДЕЛЕГЕТ БАЙДАЛЫ. СЭКП-НИН ДАШТЫКЫ ПОЛИТИКТИГ АЖЫЛ-ЧОРУДУЛГАЗЫ

1. Социализмдин делегет системасы, оон чангыс эвин болгаш күчүзүн быжыгалаар дээш СЭКП-нин демисели

Эштер!

Бистин партиямыздын болгаш күрүнүн бүгү-ле хөй ян-зы хөдөлгөн даштыкы политиктиг ажил-чорудулганын социалист чурттарын дем калылашкынын күчүзүн болгаш сы-рый каттыжышкынын быжгылаар дугайында сатыш са-лышкын оңа чутула черин ээлеп турар. Социализмдин де-легет системанын бис делегетин ажилын анынгын эң улут төөгүлүт чаалап алышкыны, бистин үнөни кол рево-люстчу күжү, тайбын, национал хосталга, демократия болгаш социализм дээш демисежип турар бүгү улустарын эң-не ил-дегелди чөдөгөннүн кылдыр көрүп турар бис. Эрткен чылдар-нын дугузуна социализм чурттарынын делегет системасы дыка быжыккан, делегетке оон ат-алары, кижи төрөлгөтө-нүн салым-хуузуна оон саллары беден.

Социализм чурттарынын политиктиг кады ажилдажыл-ганын талазында өткөтүтү үе болза, ол чурттарын акы-дуума партияларынын аразында харылаалар марксизм-ленинизмге, социалист интернационализмге болгаш улус-дир дөткө-лөргөн үндээлеш, эң эргеня, колхозлашкын болгаш бот-боту хүндөлгөннүн, партияларын болгаш күрүлгелер-ин бот-тускайла болурун принциптерин хөжүлгө келге-ни-биле тодоргаллааттар. Откөтүтү үенин дугузуна соци-алист дем калылашкынын чурттарынын коммунист болгаш ажилын партиялары-биле, социалист күрүлгелер-биле бис-тин харылааларынын чангыш чок байлашкан, улам-на сы-рый болгаш чурттын хандыгын холбайлап апарган. Болга-рынын Улус Республикасы, Бөдүр Улус Республикасы, Вьетнам-дын Демократтыг Республикасы, Герман Демократтыг Респу-бликасы, Кореяны Улус-Демократтыг Республикасы, Моол Апат Республикасы, Күба Республикасы, Польша Улус Республикасы, Ру-мыниянын Социалист Республикасы, Чехословак Социали-ст Республикасы, Югославиянын Социалист Федераттыг Республикасы-биле акы-дуумалык акы харылаалыг бис.

Социалист күрүлгелер-биле Совет Эвилелинин харылаа-ларын хөжүлгөргө найрал, кады ажилдажылга болгаш дузалажылга дугайында көрөөлөр улут ролу ойнап турар. Ол көрөөлөр дээрде — найралдын буюу харылаалар-дыр, хөй-хөй чылдарын дугузуна мөөнөттөгөн дуржула, акы-дуума улустарын харылааларын өзүп быжыкканы болгаш чаагай сеткилдиг, оларын интернационалчы бедик улаан-болуу ол көрөөлөргө боттап илдепкейлиг. Бистин нити революстчу хөтөгөтө ол көрөөлөр акы бараан болуп келген болгаш моон сонгаар-даа бараан болур.

Акы-дуума чурттарда социалист тургузууну чайгыш чок быжыгып турарын, чаа нитилел харылааларын сай-ырайтканды турарын, чонуну чаагай байдалыны белип тур-арын, социалист күрүлгелерин ат-аларынын делегетке өзүп турарын демиселер биске өөрүнчү-түр.

Делегетин социалист системаны чайгыш чокка бу-дунгаарап бар чоруп. Социалист тургузушкунун хойлуу боттары кол-кол күчүлгөн бүгү чурттарга нити болуп тур-ар, олар акы билдирип болгаш хөтөгө кырына шылаттын-ган. Иччылзажак социалист системанын чурттары боттары-нын хөжүлгөргө чаа-чаа айтыргаларга үргүзүп таваржып

турар, ол айтыргалар социалист системанын бүгү-ле нарын болгаш хөй талазын чорутууну ботту амыралыгдан төртү-түп турар. Ол бүгү согулааларын белеп шийттирер чөк болгаш туруп-даа шыдаасын билдирген. Иччылган социализм-дин делегет системанын хөжүлгөннүн тыптыш каап турар айтыргаларын марксизм-ленинизмдин шылатканын үндөш-нине чоталдыкы бую-биле көөрүн үргүзүп негеп, дуржула-ны болгаш санал-ооналарын солчурун негеп турар.

Социалист чурттарын акы-дуума партияларынын уду-ру-тулазынын аразында ажил-инчи харылаалар, политик-тиг сүмелжигелер система болу берген. ТК-нын октябрь Пленумунун (1964 чыл) сөөлүнде өрткен чүтө бодун чартык чылдын дугузуна бестин ТК-нын Президиумуну кижигү-нөр болгаш секретарылары. СЭКП Топ Комитетинин дыка хөй кижигүнөр социалист чурттарын барык шугузууну коммунист болгаш ажилчы, партияларын удуручу ажилдажылганы-биле чуталаашкындар болгаш быжык-чалыг беселээр кылдыры-биле кам улаа ужурашкан. Бистин найралык ужуражышкындарын ак сеткилд беселелер-инис, санал-ооналар болгаш дуржула солчулаагы эң-хуу-зунун, бот-боту ханы хүндөлгөннүн, социализмдин үлгү илелелерин болгаш эң согулааларына бистин нити бер-дигенин бөдү-биле кезеде санынкан.

Илдеп ужуражышкындар чурт бургузун болгаш бүгү социалист системанын практикасында бүгү-ле эң дээр чөдөлөрүн өй-шаада, бурну-биле түнөп байлаар болгаш ажиллаар, бистин чурттарына коммунизмдин болгаш соци-ализмдин тургузуунын политиканы, улустар аразынын де-ректөргө эң шын шугууну чедишкенин ажиллап кылдыр арганы берип турар. Ол болза, чутулаа хөтөгөт болгаш ажил-тыг практика болуу дугайын амырал, бүгү дуржула чутала-лап турар. Иччылган ону бүгү кемчег-биле калбартыр дээш туржур турар бис.

СЭКП болза, бодунун талазында акы-дуума социалист чурттар-биле политиктиг харылаалар улам-на хөжүлгөн база быжгысын дээш моон сонгаар-даа бүгү-ле чүвени кылдыр апар бис.

Социализм чурттарынын экономиктиг кады ажилдажыл-ганын талазы-биле өрткен чылдарын дугузуна бистин ха-рылааларынын чедишкенин хөжүлгө келген болгаш чаа ча-даа көүрүлүп үнгөн.

Ийн талазы-даа база ол ышкаш хөй талазы-даа эконо-миктиг харылаалар элзөн калбарган. Социалист чурттар-нын аразында бараан сарылгазы дыка улгакан. Откөтүтү-тенин д

Совет Эвилелинин Коммунистиг партиязынын XXIII съездизи

ЭШ Л. И. БРЕЖНЕВТИҢ ИЛЕТКЕЛИНИҢ УЛАНЧЫЗЫ

Буржуа идеологиянын неперелин турары «улуусу кармалды» дээр чүс дугайында. «Бүтүнүнүн чаагайы-дыгызын күтүрүшүн» дугайында меге хоозун тооларын боттук фактылар чыла шаап турар. Чижээлээр, 1965 чылда АКШ-тын монополиялары 45 миллиард доллар азы ортуган, тоолоргайларга делегейин ийин дайыгынын үзүмдө чыла ортума-биле ап турганын дээр катал хой ортуган алган, а 32 миллион американын, АКШ-тын чазанын ботунун хураа көргөп-биле алтыра, аларгай байдала чурттап турар болганда, чүс нылгы бүтүнүн чаагайыдыга түрүп болурун.

Ажычы чоннарын мөлчүрү өзүп турар чорук агы демиселин чидилгендир, капиталистиг нийтилетиле социалдыг тулушкуннары күштелдир турар. Италиянын болгаш Япониянын, Франциянын болгаш Бельгиянын, АКШ-тын, Англиянын болгаш еске-даа чурттарын пролетарийлер боттарынын амырал даярдыгында ол чылдары монополияларын шаар халашкынынын ажал соксалыгынын чүткүлдүг демисели-биле өтүр шаап келген, чамык таварларда буржуазиядан дүжү берилшкенин челип ап турганар болгай. Сөөлүг өн чылдар дүргүзүлгө ажал соксалыгынын киржикчилерини саны ийи катал көвүздөн болгаш ам чыл бургузун 55—57 миллион кижи челип чуртарын бо дугайында чугааларга-ла четчир.

Капиталистиг чурттарга агы тулушкуннарынын чоругузулганын ажалын агыннын социал-экономикадыг болгаш политиктиг негедилеринин темчелде калбарып турар. Италияда, Францияда болгаш еске-даа чурттарга ажалыннар болгаш албан-таакчылар бугурулганын өргөдөл башкарынына профсоюздерини киржирин, экономиканын кол алырлары национализацияларын улам шилтирилди-биле негеп, сандар капитализмны кызыгар чок өргө-чамгырагында ууру демиселин турарлар. Японияда миллион-миллион ажалчы чоннар чүгө ажал төлөвирин белирин эвес, харын баа америк шерт башкарынын ууруттары, япон портгаже АКШ-тын ялоруттүг чепсеттиг суг ала-биле чорур темелерини кирерин соксалырын баа негеп турарлар.

Капиталистиг чурттарын пролетарларын ботунун авангарды—коммунистиг партияларга баштапкы алам, дайынын болдурузды дээр, империалисттерин кономикадыг политиканын ууру, империалисттиг агрессияга таванышкан улустарын камгалары дээр илдепкейлиг демиселин чорутуп турар. Фран-

циянын ажалчы агыннын болгаш бугу-ле төөн үзүлдүг күштеринин сөөлүг үзүлдүг демиселин челип алган улуз челишкенин чурттуу бугу хой-ниги амыралдыг оларын салдарынын өзүп турарын болгаш массанын политик талашы-биле быжыл өскөния тоолоргай көргүскөн. Италиянын ажалчы агынны депшилдегил күштеринин калбак фронтунун баштап алган, чонун демократтыг чаалап алышкынынын реакциянын кыжанып халлаар оралашкынынын өзүп турар. Американын Каттышкан Штаттарында бо чылдар дүргүзүлгө чээрби миллион нег чонун хамааты өргөп дээр, кеш-сөөк ылгаар чорукка ууру демиселин күчүлүг көдүрүлүшкүнү болган. АКШ-тын Вьетнамда агрессияны ууру америк улуустун калбак массаларынын ууруланышкын өзүп турар.

Монополияларын даярдыгында ууру демиселин турар чонун еске-даа кесектери—тарачкынынын кол массалары, угаан ажалын ажалдыкчылары ажалчы агыннын догдур улам улуз-биле сырый каттыжып турар аларган. Антимонопольтиг калбак фронт хевирдеп тургустунуп турар. Ол чорудула болза массанын улам ылай сырый каттыжарыны, ажал соруга дээр—нигидели революсучу өзү-биле чартыры дээр, социализм дээр оларын демиселин калбарыныга илтип берип турар-дыр.

Уенин байдалы капитализмге улам-на берге апар чылар. Оон чылдар чок буураары улам-на тоолоргай болу берген. Иччал-жак капиталисттер боттарынын тергидешишкенин калжал-даа элп-тура-биле дүжү бербертер. Чүгө чүткүлдүг агы тулушкуннарынын чоругузулганын ажалын агы болгаш ажалчы массалар тилдепкейлиг челип алырлар.

Капиталистиг чурттарга ажалын шимчээшкенин улуз бергелерин ажал өрт болгаш апар тулушкуннары чорудар ууруга таварышп турар дээрин билер бис. Нылгы тулушкуннар моон солгаар-даа эвээр эвес болур.

Совет чурттуу коммунисттер болгаш бугу улуз буржуа чурттарын ажалын чоннарын сөгкөл-сакгыкынын ханынын даа ийи-биле дегип турар. Советтер чуртунун болгаш социализмге еске-даа чурттарын ажалын агыннын чаалап алышкыны болза, агы талашы-биле бисте ажал-ууруларын боттарынын өргөдөрү дээр, боттарынын уругтарынын келир үзү дээр, чаа нигидели тургустуну тилдээр дээр маалымдыг демиселин дегимче болуп турар, бо чорук совет кижилерин сорук кирип турар.

3. СЭКП делегейин коммунистиг шимчээшкенин сырый каттыжылгазы дээр демиселде

Эштер! Чүс чыл бурунгаар, Маркс биле Энгельс өргөмүг коммунизмин түгүн көдүрүп үлүктүп турар, оларын делегейге бир дугаары тургустаны «Коммунист эвилелинге» каш-ла он кижи санаттынын турган болгай. Чоргалалыг, ханы утка синиккен «коммунист» деп сөсү дегел өл үзү дикнаа. Ол сөс калган-даа чипте дээр дикнаа үнгөн, чүгө дээрме нил—дээр шын, күш-ажалды миллион-миллион кижилерин амыралдыгында дээр синиккен.

Чарык чүс чыл бурунгаар, Владимир Ильич Лениннин уурутулганы-биле бистиг партияны капитализмдин штурмнары чонун бир дугаар көдүрүп турар, делегейге 400 млн коммунист санаттынын турган. Агы үзү бугу дилтерге 88 коммунист партиялар барык 50 миллион демиселчилерин каттыштыр турар.

Коммунисттерин хураалынын болгаш оларын салдарын үзүлдүг чокка өзүп турарын чылгаанын чүгө? Чүгө дээр, коммунисттерин ажалчы чоннарын үзүлдүн өргө-ажыктарын э-не долгуз-биле илдегел турарында-дыр. Ажалын агыннын херэнтө кызыгар чок берилген, чон биле дилер, уурубес харылаалды, оон революсучу дүжүлганын доктаамал өргөп ийдири, массаны баштап шыаары болгаш оларын демиселе көргүс чокка аертп шыаары—коммунисттерин күжүгүн үзүлдүн өргө-ажыктарын өргөтүрүшкүнү.

Коммунизм—ол дээр, нигидели хөгжүлдүгүн өргөтүрүшкүнү чорутуу теория-биле чепселген апкан болгаш, кижи төрөгөтүгүн төгүлдүг перспективаларын тоолоргай-биле көрүп турар, делегейге кара чангыс политиктиг шимчээшкенин-ир. 1957 болгаш 1960 чылдарга болгаш чөвүлдү хураалдарын анал-дуула партияларын коллективизм-биле ажаллап кылган коммунист шимчээшкенин чигине шугуму—ол болза тайбындын, демократиянын, национал хамаарышпас чоруктуу болгаш социализмдин тилдээрин шугуму болур-дур. Ол болза бугу кижи төрөгөтүгүн өргө-ажыктарына тааржып турар. Анаа үндөлдөш, коммунисттер партияларын хой нүрүзү сөөлүг чылдарга программалыг каа документтерин дээр алган, ол документтер национал болгаш интернационалдыг өргө-ажыктарын баа соругаларын барычалап көрүп турар.

Ол чылдар дүргүзүлгө СЭКП ТК-нын улустар аразында ажал-чорутулганы коммунист болгаш ажалын еске партиялар-биле сырый каттыжыгынын баа акы-дууламчыны эп-сөккөл каттыштырлыгына быжылганын, делегейин коммунист шимчээшкенин чигине шугумун боттадырары дээр оларын-биле казы демиселин чигине чайгыш чок чүткү-биле синиккен.

Бүгү делегейде коммунисттерин саны 1960 чылдын сөөлүг 14 миллион кижиге негеп өскөн. Массалар-биле оларын харылааш улам быжыккан. Делегейин коммунист шимчээшкенин агы уенин э-не салдары политиктиг күжү болур ботунун тургустанын быжылган.

Социалист чурттарын коммунист партияларын тургустуу улуз ажалын чорутуп турар. Олар экономиканын хөгжүлгөсүн, чаа социал харылааларынын, массаларын коммунист кижизилдигинин пария айтырларын шилтирлеп, социализмге чаалап алышкынынын камгаларын халаштыр турар. Ол дээр төгүлдүг ууру-дузгалыг ажал-дыр. Ол ажал социализмге делегей тургустанын быжылган, бүгү делегейге оон идеаларын халашкыны күжүн көвүздөп турар.

Националдыг чурттарын коммунист партиялар монополиялар ууру массаларын демиселин баштап, агы тулушкуннарына революциянын политиктиг аразынын калнап турар. Ол чурттарын хой нүрүзүлгө коммунист партиялар агы үзү бугу национал амыралдыг ханы салдарын челирп турар. Коммунисттер—ол дээр ажалын агыннын, күш-ажалын тарачкынынын, мурунчык нигиделинчанын э-не дээр оолдары-дыр. Оларын шилдир хой-ниги болгаш политиктиг өн улуз ажалдыкчылар, ажалчы чоннарын херээ дээр маалымдыг демиселчилер типтп турар. Коммунисттер—ол дээр капиталист чурттарын хей-хей профсоюздеринин, демократтыг массалыг организацияларын уурутуучулары коммунисттер—ол дээр парламенттерин кижигүнерин, хей-хей хоораларын болгаш суурларын мөрдөр; коммунисттер—ол дээр публицист болгаш өргөмүг, чогаалчылар болгаш башкалар-дыр; буржуазиянын диктатуралы ууру чепсеттиг демисел чоруп турар чурттарда партиянын отрядлары болгаш революсучуларын чамгы боттарынын башкылары коммунисттер болуп турар. Бо бугу болза, компартияларын өзүп турар салдарынын, улус массалар-биле оларын сырый харылаашкын херек кырында илдешишкенин-ир.

Францияда болгаш Италияда, Филиппинда болгаш Бельгияда, Англияда болгаш Австрияда, Данияда болгаш Кипрде, Австралияда болгаш Канадада, Индонезияда болгаш Сиприда болгаш Иракта, Суэцкан болгаш Муруну-Африка Республикада, Чилиде болгаш Уругвайда, Аргентинада болгаш Колумбияда, Бразилияда болгаш Эквадорда, Мексикада болгаш Гватемалада баа компартиялар бар, еске-даа бугу чурттарда олар массаларга салдарын калбарыры дээр, ажалын агыннын болгаш бугу ажалчы чоннарын өргө-ажыктарын дээр шугуму, демисел чорутуп турарлар. Улус массаларын кыжылдыгын коммунисттер боттарынын талашына улам-на чаалап ал турар. Европанын болгаш Латин Американын чалал хей чурттарында коммунист партиялар политиктиг улуз күш болу берген.

Коммунисттер—ол дээр ажалын шимчээшкенин чангыс өн дээр э-не илдепкейлиг демиселчилер-ир. Ол чангыс

ап болза демиселе ам-даа улуз бергелер бар болзажок, сөөлүг үзү тоолоргай челишкенин челип алынган. Ол бергелер дээр харысалганын хамыкты мурунда социал-демократиянын барын үзүлдүг уурутуучулар хуурулар, Иччаларга, ол уурутуучулар ажалын шимчээшкенин ботун өргө-ажыктарын илдегелдей турар. Социал-демократиянын барын үзүлдүг уурутуучуларын капитализмге камгаларына, ажалын шимчээшкенин башкалар чорутуу хевир арттырары чигине политиканын ажалын ажалын агын улам тоолоргай билп турар. Монополистиг капитализмге ууру демиселе боттук челишкенин чүгө каттышкан күжүшкенин-биле челип ап болур дээрине ажалчы массалар боттарынын дүжүлганын улам дүжүрүп турар. Ажалын агы ботунун хураалынын чангыс өн челип ап турар, ол ону челип алыр дээрине ханы бугурулдүг бис.

Империализмдин националдыг системанын буураалынын болгаш хамаарышпас ажал күрүлгөсүн улуз ботунун дегел өргөтүшкүнү калжалуу үгөн чорук Азияда, Африкада болгаш Латин Америкада коммунист шимчээшкенин мурунча чаа соругаларын салган. Национал-хосталгалыг революсучуларын ажалы тургустуну оон шимчээшкенин үк революсучуларын ажалы челирп дээр, хосталган болгаш хамаарышпас чоруктуу быжылганы дээр, социал депшилге дээр демиселе күшү негеп турар.

Азиядагы-биле «хостуг» деп алатынган капиталистиг делегейин чурттарын коммунисттерин ору апар-берге болгаш империализмге. Коммунист шимчээшкенин алаа бажы бугуру дүжүлганы, кара сакгытты, каржы дайыны-биле калыг-жонук демиселе челип алынгын турар. XIX чүс чылдын төгүлдүгө баштайгы чамгы марксизмдин боттарынын, 1905 чылдын барикада тулушкуннарында, Улут Октябрьдин революсучу тулушкуннарын даярдыгы социализмдин тилдээрине челир ажалын өргөтүп эркен, бистиг партияны чонун херээ дээр дайынын соксал чок олдурун ала-биле демисел коммунисттерин кайы тире шыламыккай, быжыг тургустуу болгаш маалымдыг чоруктуу негеп турарын долгуз-биле мелеп билп турар. Испанияда, Португалияда, Грецияда, Барын Германияда, Венесуэлада, Перуда, Муруну-Африка Республикада болгаш еске-даа элээр каш чурттарда компартиялар хей чилерин дүжүлганын чамгы чылдарда көрүп турар. Күчүлгөн полиция хей улуз маалымдыгын ийишкенин шылажып өрттүшкан, буржуазияга хевирдеген антикоммунизмге идеологиянын талашында халашкында доктаамал таварышканын, АКШ-тын Компартияны он берге байдалдарга маалымдыг-биле демисел чилирп турар.

Буржуа реакция идеологиятыг демиселе коммунисттерин тилдеш шылавын, коммунисттер партиялар ууру терроризм ортууче, күш-ажалы чонун шынчы оолдарын күш-биле уурутууларын ортууче кирип турар.

Индонезияда антикоммунист терроризм бистиг бугу партияны, бистиг бугу чонун ханы кижизилдигине биле бугуу шаап турар. Ол чурттуу реалыктыг күштери он-он мун кижилерин суг болгаш ителге чокка дээрн өзү-биле өлүргөн, иччаларга он кижилерин кара чангыс «буруузу» чүгөлдү, оларын коммунист партиянын кижигүнери болуп тургустанын. Коммунист партияны илдеп-сүрүп, хоруздаа чорук Индонезиянын революсучу күштерин чангыс өнне согушту таварыштырп, империализмге ууру фронтун божан-надып, бистиг-биле наймалыг индонез улузун өргө-ажыктарына улуз когаралды челирп турар. Индонезиянын национал хамаарышпас чорук дээр, ажалчы чоннарын өргө-ажыктары дээр маалымдыг демиселчилерин—коммунисттерин калчалы-биле өлүрү чоруктуу соксаларын негеп тур бис.

Коммунисттер хураалдын эвээр эес шылааларга ажалдыкчыларын өлүрүчүлүг сөөлүг чылдары чок кылган. Боттарынын чурттарын ууруларын аас-кежи дээр, социализм дээр кайгачык эки хей демиселчилер полицияга кара-башканын хиличкелдиги өлүргөтүр. Ол кижилер өзү чок болгаш салгачкыларын чурктеринге чуртталар.

Каныг-даа шаажаалдар, реакциянын каныг-даа террор коммунисттерин сый шааар шынчөк, бистиг шимчээшкенин кайгачык эки маалымдыгын төртүндүрүп, илдеп, хамааты баа хуурун маалымдыг чоруктарын шылааларга үлгөргө-жиктерин берип турарына чоргаларын бис.

Эштер! Коммунист шимчээшкенин челишкенин маргылдаа чок, Нылгы болза-даа, коммунисттер байдалды ботамалыгы-биле көрүп турар. Чирмеч чок чүтүлдөр шын түнөөлөрин кылдыр төлдө, чүгө тилделерин эес, харын-даа челимче чок чүтүлдөр боа айтыр херек деп Владимир Ильич Ленин өргөп чорган.

Агы демиселин үзүлдүг—нарын, улуз уран өргө-дур, а ол бистиг үеисте калжыгында-даа артын нарын болуп магат чок. Акы-ууламчыны партияларын демиселин турар байдалдары э-не алы-буру. Революсучу демиселе чаа-чаа социал боттер, бугу-бугу хуурун хуурун үгөн. Оларда чамгылар агы-агы, экономиктиг байдалар еске-еке демиселин дүжүлганы чангыс аай эес. Бо бугу компартияларын ажал-чорутулганын баа салдары.

Стратегиянын болгаш тактиканын херек кырында шылаптыг баа ханынчанын ленинч принциптерин үзүлдүг болуруп, байдалды боттук-биле көрүп турар партиялар челишкенин челип ап турар дээрн революсучу шимчээшкенин сөөлүг чылдарга дүжүлганы баа каталыккан. Барын үзүлдүг-даа, «чөөн» үзүлдүг-даа марксизм-ленинч шугумда ойландыры калган ол чорук национализмдин, улуз күрүлгө шимчээшкенин болгаш тергидешишкенин илдешишкенин

хер-биле холбаалыг оон айымдыг дээрин амыралдыг чорутуп турар. Оорган чоругу туналды коммунисттер кылбай барып шылаас.

Делегейин коммунист шимчээшкенин сөөлүг чылдары шынчыг бергелерге таварышканын билдир болгай силер, өштер. Бо айтыртыгын талашы-биле СЭКП-нин туржугу сөөлүн делегатырына эки билингир. Чүгө бистиг ниги дайынынын ажалын чорудуулар ага челир ажал өрттүгүн өргө-ажыктарына, делегейин коммунист шимчээшкенин-даа өргө-ажыктарына дүжүлгө деп санап турар бис. Бугу коммунисттерин хураалын—бистиг шимчээшкенин хураалын сырый каттыжарыны илдеп бээр болур деп, СЭКП санап турар. Коммунист шимчээшкенин бугу-ле отрядтарын эп-сөккөл каттыжылдыг быжыг болгаш тууду-на, империализмге ууру делегей фронтун улам күштүг, делегейин революсучу чорудуулар улам челишкенин хөгжүрү дээрине СЭКП ТК ханы бугурулдүг.

Агы уенин байдалы коммунист шимчээшкенин чангыс өнн быжылганына кангыс тоолоргай оруктар бар деп бистиг партияны санап турары?

СЭКП ТК-нын ботамалыг сугаар алтыра, коммунист хураалын сырый каттыжарыны марксизм-ленинч акы платформа—1957 болгаш 1960 чылдарга акы-ууламчыны партияларын чөвүлдү хурааларын ажаллап кылган чигине шугуму бар болуп турар. Оун амыралдыг шыгыны шылаалдага таварыштырган болгаш үк шылаалдан ол шылажып өргөн. Ол шугумга шынчы болур чорук—чангыс эки ханы-дырларын болгаш революсучу шимчээшкенин чаа-чаа челишкенин илдегел магадылалы деп бугу бугурулдүг чугаалап болур.

Чангыс эки быжылганы партияларын аразында харылааларын коллективизмге ажаллап кылган нормалары—бугу дээр өргөн болгаш тускайлап чоругу, бот-болушун иштин херектерин холгоарлаштып, кайы-кайыны дегилерин, интернационалдыг эп-сөккөл каттыжарыны сажынын негеп турар. Революсучу демиселин улуз дүжүлганы коммунист партияларга бар, ыччалаш оларын мурунча тургустунган айтырларын шын шилтирээрин олардан еске кым-даа дээр тып шылаас. Коммунист шимчээшкенин каныг-даа хевирдеп тергидешишкени СЭКП ууру болгаш бугу партияларын аразында дээр өргөп интернационалды харылаалар дээр туржуп турар.

Империализмге ууру демиселин өргө-ажыгына дүжүрүп, империализмдин агрессия дайымаар үгүлгөшкенин өргөтүшкүнү күштелдирерине бугу чурттарын коммунисттерин хураалынын чангыс өнн чорудуулар бар-да бенин челип ап болур болгаш челип алыр өргөжү чугу-ла деп бистиг партияны марксизм-ленинч еске партиялар-биле бер демей санап турар. Вьетнамда америк агрессияны соксалары дээр демисел, Африканын, Азиянын болгаш Латин Американын депшилдегил күштерин империализмге халашкынына ууру дегилер, элээр каш чурттарда реакциянын терроризмдин бистиг акы-ууламчынысты—коммунисттер камгалары—ол бугу болгаш бистиг хураалын империализмге ууру демиселин еске-даа чугу-

4. Национал-хосталгалыг шимчээшкенин хөгжүлдө. Улустарын национал-хосталгалыг демиселин бистиг партиявыстын дегип турары

Эштер! СЭКП ТК бо бугу чылдарга улустарын националдыг даяр-дала ууру демиселин бугу хөгжөтүлгө дегилерин, дээр өргөн, бот-өргөдөр шынчыг хууруларын, оларын иштин херектерин киришкенин бааалыг хосталган күрүлгө-биле бугу талашы казы ажалдыкчыларын ула-вышкынын ханыг чокка чорутуп келген.

Эркен чылдарын тургустуу национал хосталгалын херээ ылга бурунгаарлаа. Делегей картанында хамаарышпас баа 17 күрүлгө кестүп келген. Оларын аразында—Алжирин, Улус Демократтыг Республикасы, Кения, Уганда, Танзания, Замбия болгаш еске-даа бар. Ам барык-ла бугу Азия болгаш Африка колониялдыг куланынын даярдыгын ап октап-кан. Бо дээр—улустарын империализмге ууру хосталгалыг демиселин оларын ууру чаалап алышкыны-дыр.

Ыччалда-ла империалисттер чепсетки күжү-биле колониялдыг бууру өзү-чоруктуу хевир арттырарын оралдажып турар нылгы чурттар делегейге бугу ам-даа бар. Ангюлада болгаш Мозамбикте, «Португал» Гвинеяда болгаш Муруну Африкада патриоттар шынчыг куланыны даярлаа болгаш эжелдечилер ууру маалымдыг-биле тулушуп турар. Муруну Африкада болгаш Муруну Родезияда сөөк-даа ылгаар өзү-чоруктуу улус массаларын ууруларын калбарып турар. Бистиг партияны, совет улус ол демиселин илдепкейлиг дегип турар, лаштыгы эжелдечилер ууру боттарынын хосталган болгаш хамаарышпас чорук дээр демиселин турар улустарга бугу талашы боттук дууламчыны көргүзүп турар болгаш моон солгаар-даа көргүзүр. Колонизмдин сөөлүг оларга ууру-каттыгын турар болгаш хосталган чегерле улустар национал хосталгалын түтүн киниктеп турар чун ыраа эес дээрн бис быжыг-биле билдир бис. Ол дээр—төгүлдүг шилтели, ыччалаш ол чалааш чок.

Түтүн талашы-биле хамаарышпас чорук чаалап алган чурттарын улустарын колонизаторларын тергиделерин аар уружуктарын уурулар дээр демиселин турар. Ол чурттарын боттук байкалары ажал чок. Ыччалда-даа чурттарын чонун кижизилдиги оонаштыр бугурулгө демиселин-биле олар экономика талашы-биле сайырапты чурттарын ам-даа 20—40 катал хожудат турар. Ыччалажок хамаарышпас чоруктуу чаалап алган улустар чүс-чүс чылдары хожудашкынын ууруларын бугу шилтирп.

Хосталган чурттарда чаа амыралдыг империализм-биле калыг-жонук сөгилер алышканын, ол чурттарын иштинде депшилген күштери биле реакциянын күштерин аразында чилиг демиселе тыптып тургустунуп турар. Бир социал ботук империализмге дегилдип алган, хосталган чурттарын хөгжүлдүн капиталисттер орукче уурулар оралдажып турар, ескедир, улустун хей кезинин өргө-ажыгын илдегелдей-наш, социал депшилген болгаш өзүлүг национал хамаарышпас чоруктуу ору-биле хөгжүрүп челип ап турар.

Хосталган чурттарын бугу патриоттуг, депшилдегил, демократтыг күштерин сырый каттыжыгыны быжыг болган тууду-на, социал депшилге болгаш национал хамаарышпас чорук дээр демисел улам челишкенин чоруп турар дээр айтырлар көргүзүп турар. Ол демиселе—империализмге ууру, улустун өргө-ажыгын дээр чүткүлдүг демиселчилер—коммунисттер илдепкейлиг кирип турар. Оон дугайын кылза-ла утуп баа харын-даа коммунисттер илдеп сүрүп турар болур, ында национал хамаарышпас чорукка болгаш хосталган быжылганын херэнтө когарал челирп турар дээр чугаажык.

Хосталган күрүлгөсүн иштинде элээр хей, ботунун бугу-рашкынынын билимдиг империализмдин талашында экономикадыг мөлчүлдө болгаш политиктиг ийишкенин ага челир таварыш турарын барычалаалайын барып болбас. Империализм чаа, улам-на кара сакгытты аргалар-биле хевирдеп, улустарын мөлчүрүп аразын канчал чоп-даа тургаш камгалат, арттырар алыны оралдажып турар.

Азиянын, Африканын болгаш Латин Американын хей чурттарын экономикадыг болгаш күрүлгөсүн ам-даа элээр чеге-биле контролдашканын, капиталист монополиялар оларын хайыра чокка үлгүлөрүгүлүг турар. АКШ, Англия болгаш еске-даа империалист күрүлгөсүн капитал алышкынынын аргы орула-дыр дээр чылдак-биле били ол чурттардан агы үзү 6 миллиард хире долларын чыла үтүп ап турар.

Империалисттер болунар-ла бугу чегерле хосталган чурттарын иштин чорудууларын ажаллап оралдажып турар. Олар агы-агы нигидели национал болгаш төрөл аймак боттарынын аразына улускенин кирип кутуп, агы-агы политиктиг ажалдыкчыларын бот-боттарына ууруланышканын, тамчытып амыралдыг лаштын капитал-биле хары-

ла соругалары коммунисттерин бугу делегей армияны сырый каттышкан тууду-на, улам челишкенин шилтирлеттнер апар.

Компартияларын талашкынынын сөөлүг үзү болгустуу чөвүлдү хураалар болгаш ужурашкынынын делегейин коммунист шимчээшкенин сырый каттыжарыны херэнтө эки ажалыг болган. Бистиг партияны нылгы хевирдеп харылааларын улуз ууру-дузгалыг деп көрүп турар. Чүгө сөөлүг бугу чарты чыла биске акы-уула 60 партияларын ийи чүс ажал талашы-биле уурулалар болган. Хей талашы болгаш ийи талашы уурулаларын моон солгаар-даа чорудар, дүжүлганын үргүлчү солчуру, ая чугула соругаларын эп-хууру-биле чугаалажып көрү—бо дээрге акы-дуума партияларын аразында харылааларга шын болгаш ажалыг практика баа оон-биле казы коммунист шимчээшкенин сырый каттыжарынын эки оруу болур.

Коммунисттерин интернационалдыг чангыс өнн, амыралдыг мун үлүктүп турар чаа айтырларын коллективизмге көрүп ханыларын чугула болгаш шылаптыгын хевирдеп компартияларын делегей чөвүлдү хураалы болур дээрн дугайында акы-дуума партияларын саяал-ооналы-биле СЭКП Топ Комитети бугу чөпшээржип баа дегип турар. Чоругу таарымчалыг байдал тургустунуп келген үзү чаа чөвүлдү хураалы чылдырлар дээр туржуп турар бис.

Компартияларын эки хей кезин делегейин ажалын агыннын революсучу авангардын интернационалдыг сырый каттыжылганын шилтирди-биле камгалат турар дээрн фактылар баштап турар. Бугу революсучу отрядтарын үзүлдүн өргө-ажыктарын объективизм илдепкейлиг—коммунисттерин чангыс өнн тургустунуп баа—быжыгып турар үзүлдүн бот-дур. Бугу бистиг сөөлүг: Ниги дайында ууру демисел дээр хураалын улам сырый каттыжары-лар! деп кийгырыны бис баа дагып каттап турар бис.

Эштер! Совет Эвилелин Коммунист партия

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиясының XXIII съездизи

ЭШ Л. И. БРЕЖНЕВТИҢ ИЛЕТКЕЛИНИҢ УЛАНЫЗЫ

Каттышкан Араб Республика, Алжир, Мали, Гвинея, Конго (Браззавиль), Бирма дэи ышкыш чурттарда алаан социал чаруагалаар боттангылаан. Эске чурттарнын монополияларын үдүр сымырып турар. Феодалдарнын әжелер черлерин хавырып, капиталисттик бұдуулаге черлерин националистап турар. Экономикада күрүне сектору төгүп, индустриализация ботландырып, чонун эрге-агым дэи социал калбак хоойлужууларын ботландырып турар. Ук болушкуннар аны-ангы чурттарда аны-ангы, дөмөй әвес хөйрлеринг база яны-бүрү чердег болуп турар болбайн аны. Социализм тургузушкуну болушун сорулга кылдыр чаралаан улустарнын революсучу чогадыкчы чоруу болза социал депшичегин оруу-биле шимчешкинин хөйрлеринге онзагай байдаларны кирип турар.

Социализм тургузар деп сорулга салып алган анык күрүнелер-биле чок, байыралчы харылааларын тургускан бис. Ол күрүнелер боттарынын шилип алган сорулгагыча бурун-гаарлаан тутум-на, оларнын-биле бистин харылааларымыс улам-на бүтү талалыг, ханы болгаш быжыг болуп бар чыдары чайгаар-ла билингир. Ол чурттарнын революсучу-демократ-тыг партиялары-биле СЭКП-ниң харылаазы база таарыштыр тургустуруп турар.

Социал депшичегин оруучча кирип турар хосталган чурттарнын хөжүмдэи империалистер онза көр хөи чок, оларга уур яны-бүрү сүлээлери эвилелде турар. Соалту үеде болушкуннар болза Африка диге реаксылыг күштерин илсекпейл күштөлгөни хөйрөчөп турар. Африканын чамдык чурттарында империалисттик сүлээлөр сойгалаттыган болгаш үе шалтыган. Империалистеринг өнүк-чөгөөлөрине болгаш сүлээлөрине, оларнын хөйрөчөп алган агенти-терининг чименишкенин хөйрөчөп хосталган улустар кара чатыс шын харымыс: хосталганын болгаш депшичегин дайыннарынга шиптирдеп согушкуну берип, серемчелдег болгаш база калат серемчелдег болуп турар! СЭКП, бүтү совет улус хамаарышпас чурттарга уур сүлээлериң болгаш диверсиянын дем-буруулу политиказын килеңгешкиң-биле буруу шаап турар.

Латин Америкаын улустарнын эрес-маалыг хосталганы демиселиниң дугайын онзаап чугалаар хөк.

Мырндай чокка чедир-ле АКШ Латин Америкаын бодунуң

5. Совет Эвилелиниң тайбың дээш, улустар аразының айыыл чок чоруу дээш, империализмниң агрессивчи политиказынга удур демисели

Эштер, делегатаар!

Даштын харылааларыга Совет Эвилели тайбының политиказын хажык чок чорууп келген болгай, ол политика болза бүтү аны-хөзө ажалы чондарнын эрге-ажыктарын барындааан бистин күрүнесинин бұдуудан унут турар. Ол политиказын үндөзлекчи В. И. Ленин турган, ымыа-гаш бис улустар аразынын хөйрөчөп ленинчи бөүчү хажык чок салып турар бис.

СЭКП-ниң XXIII съездининг соода өрткөн чымдары, бүтү делегей политиказыга бот-боттарыга уурлааныштыр ийи улагынышкыны — тайбыга ынакшыдыг болгаш агрессивчи улагынышкыны күрүнесининг хөйрөчөп ийи улагынышкыны келген. Совет Эвилели бодунуң политиказын социализмниң өскө-даа чурттары-биле азы дүшкүрүтүп чоруу кошканды, тайбынын быжыглар, яны-бүрү нигитле тургузулуп күрүнелер-биле тайбын догунаар дээш демиселиң ала-биле чорудуп келген, ол чүдүлөр турда, уусу буруу национал болгаш социал депшичегин оруу-биле хостуг хөйрөп болуп ийи.

Эске талалыда, ол чымдары империализмниң агрессивчи чымдары, улустарнын тайбыныга, хосталганыга болгаш хамаарышпас чорууга уур оон кыжынып турар айымы улам тода бол берген. Империалистер өскө чурттарың болгаш улустарнын хөйрөчөп арын-бүрү чок холгаарлап, бөө-чөп-чөп интервенцияны-даа кылгырып чалганын турар. Оон түндүгүдө улустар аразынын дүшкүрүтүп чорут чидилген. Империалистеринг, хамыктың мурунда АКШ-тың агрессивчи хөдөлүшкенин уржутуулаан дайынның айымын улаткан.

Ийи байдалдарда партиянын болгаш совет күрүнесинг политиказы агрессивчи күштерге шиптирдеп согушкуну бөзөгөн, улустар аразынын байланын улам ынай чидил-депирин бодууларчык, делегей дайынның үнүп келер айымына уур демиселерге улаган турган. Ол талалы-биле бис Совет Эвилелиниң болгаш социализмниң бүтү делегей системанын доктаамал өзү турар күчү-шыланын, бүтү делегейге тайбыга ынакшыдыг күштеринг деткич-чегинге даянып келген бис.

Бистер империалистеринг агрессивчаны таварышкан улустарнын талалыга кээзе туруп, ол улустарга политик-тик, экономиктик, а жакан хөк апарганда, шериг-дээ дуу-ламчыны көргүзүп, агрессорларын кара саныгыч бол-дарын сойгалат илдерип келген бис. Хосталганы болгаш тайбынын хөйрөчөп беринген күштер-биле калы Совет Эвилелиниң идепкейли хөдөлүшкенин империалистеринг ат-караларың чатыс өсө уза албайн.

Улустар аразынын дүшкүрүтүп чорууну болгаш делегей дайынның үнүп болуп айымын күштөлгөниң дугайын чугалап тура, Вьетнамга уур америк империализмниң агрессивчаны дугайын онзаап чугалаар чугула. АКШ Же-нева дугурулгаларын каржымы-биле уураш, Вьетнам Демократтыг Республикаже дөрбөч өзү-биле залдаан болгаш Мунуу Вьетнамнын чонуга уур ханыг дайынны чорууп турары билингир болгай. Болуп хосталганы болгаш бурун-гаар депшичегин талалыкчы кылдыр дөрүтүп турар шак ол империалисттик күрүнесин Америкадан оран дүңдөү турар, оң эрге-ажыктарыга каян-даа дөи көрбөс, тайбыга ынакшыдыг Вьетнамга уур ажыгалааны ургөзүшкенин болгаш кижилерин кыргып-кыдырып чөсө барык чок ымыа-гаш-ыр. Чүд дээрге ийи чүс муң америк солдаттарын, алааскөчтерин болгаш күчүлү бомбардировщиктерин, хөйрөчөп таварышкан болгаш ынакшыны — ол бүтү чүдүлө-риниң шүптүзү Вьетнамны маалыгы патриоттарыга уур өктөп. Дайын чоруулагаларын оон-оон калкыртар дээр үжү-дүрүм чок кыжынышкынар Вьетнамга калып чаруулаан турар. Вьетнамдык аны-чөм чок кылып каар сорулга-биле Мунуу Вьетнамнын үнүп-дүжүп болгаш таварышкан хамыктыг аргалар-биле чаткып чок кылырлык «программа» туруп турар деп чоктаа чак АКШ-тын күрүне департамент-ни албан бөүчү болгаш чаралаан. Америк империализмниң бөүчү арны ол-дур! Вьетнамга кылган агрессивчаны-биле АКШ болуп бужараткан, ол бужар чоруктан АКШ каян-даа чүтүпүн шыдаас.

Интервенциялар чөкө-даа калчаарла турда, төрөчү чүртү дээш, амы-тыны, ат-алары дээш, бодунуң салым-чолун боду шиптирдеп эрге дээш ымыктыг демиселе келүрүп үнөи Вьетнам улустун тура-соруун канчап-даа сым шыдаас. Вьетнам улустун чонугу болгаш маалыгыг демисели чаныш-сынып чок эрес-дизим, туруштук чоруктуң, тилектеге кы-мыгар чок чүтүлүп кайгамчыктыг үлөтөр-чизе бөөп төө-гүтө кирер.

Вьетнамны дөткөө күчүлүп шимчешкинин бүтү делегейге улам-на калкырып турар. Америк агрессорлар мораль-поли-тика талалы-биле улам-на чаксаанырлар бар чыдар. Совет Эвилелиниң болгаш социализмниң өскө-даа чурттарың дууламчыны, бүтү чурттарың калбак улус массаларынын сөткис-саныгы болгаш деткичези — Вьетнам улустун талалы-биле. Вьетнамга дайында уурлаанышкыны америк улуста база өзү турар. Ол бүтү чүдүлөр болза бүтү делегейниң ажалың ажалыңын интернационалдык эң эки чакчыларын дөткөүлөдүр.

Совет Эвилели бүтү делегейниң тайбыга ынакшыдыг улустары-биле калы АКШ-тын Вьетнамга уур агрессивчаны соксалыны болгаш ол чурттар интервенцияларын бүтү шериг-лерин үндөзүп келген турар. Америк дайыннактарынын Мунуу-Чон Азияны өскө-даа чурттарың негиздерин ордалдык чуртары өң-өң амыктыг чурттарың бөөп болза. Вьетнам тайбыны өң-өң амыктыг чурттарың бөөп болза. Вьетнам улуста үчүт бужар дайынны агрессорлар «көдө-дир» болза, вьетнам улуска Совет Эвилелиниң болгаш олар-

бүдүрөдиг тыныз кылдыр көрүп турган. Ам бөгүн ол диге америк империализмге болгаш оң чалгалары даштын моно-полистика-биле тууш харылаалыг ол чурттарнын шериг иле-геттеринге, буржуазиянын феодалыг бөдүктөрине уур ле-мисел чорувай турар чатыс-даа чүт чок. Ук демисели ажалың аны болгаш коммунист партиялар баштап турар.

Бистин уени чугула фактору болза, империализмге уур демиселе Азия, Африка, Латин Америкаын улустарың дем каттыжылганын быжыкканы болуп. Африка-азианын дем каттыжылганын шимчешкини, араб улустарың чатыс эви дөш, Африканын улустарың чатыс эви дөш шимчеш-кин, үш дигтеринг улустарың дем каттыжылганы дөш шимчешкини улустарың үндөи эрге-ажыктарыга дүгүп турар, ычтанаш бис оларын изиң-биле чүдүлүгүзүп, ил-кейлиг деткип турар бис.

Эштер! Совет Эвилелиниң Коммунист партиясы болза, колониал-дыг болгаш неоколониалдыг даралдан улустарын түлөтүп чедир хосталыр дээш демиселин деткичтеринге моон-даа сон-гаар бүтү-ле чүдүлөри кылдыр бодунуң интернационалдык хулаалганы болуп деп көрүп турар.

Бистин партиямыс болгаш совет күрүне моон сонгаар-даа болушун хосталганы дээш демиселин турар улустарга бүтү талалыг деткичтерин көргүзүп уламчылаар, колониалдыг чурттарың болгаш улустарың шүптүзүңа хамаарышпас чо-рукту доп-доруа тыпсыры чеди алыр.

Национал хамаарышпас чорукту чедип алган чурттар-биле бүтү талалыг кады ажыдажылганы хөжүлөр, экономиканы хөжүлөдүргө, национал-кадрларын белеткөргө, неоколо-ниализмге уур оларын демиселин дуулаар.

Азияны, Африканы болгаш Латин Америкаын чурттары-нда коммунист партиялар база революсучу-демократтыг организациялар-биле СЭКП-ниң акы-думма харылаазыны бы-жыглар апар.

Национал-хосталгалыг шимчешкиниң чедишкенинги болза делегей социализмниң база бүтү делегейни ажалың анымынын чедишкенинги-биле тууш харылаалыг. Ол ре-волюсучу улут күштеринг быжыг болгаш бөүлөс эвилели — улустарың национал болгаш социал хосталганын түлөтү-п чедир тилкелеринг магалылы болуп.

ның өскө-даа социалисттик акы-думма өнүктүрүп талалы-нда улам улут, улам өзүп турар деткичтеринг агрессивтар таарыжыр деп шиптирдеп-биле меделеп турар бис. Вьет-нам улус бодунуң бүтү туртуун эви болуп. Вьетнам Демократтыг Республиканын белик көдүргөн социализмниң чыры-кымын кым-даа каян-даа өжүрү шыдаас.

Вьетнамда америк агрессивчаны болгаш америк импери-ализмниң өскө-даа агрессив хөдөлүшкенин уржутуулаан Америкаын Каттышкан Штаттары-биле бистин харылаа-ларыс баксырап. Ол дугайында АКШ-тын чатырыкчы бөдү-ктери буруулап.

ССРЭ бүтү чурттар-биле тайбың чурттарыңа белең, ы-чада-даа өскө улустарын империалистеринг кара туралында ажылаар чоруу-биле элекки шыдаас. АКШ-биле харылаа-ларымыс хөжүлөдүргө белеңиң дугайын каш катап ме-делеп келген бис, ам-даа ол туружуула хөзөп бис. ы-чала-даа АКШ агрессивчи политиказын соксалдыр болза, чүдө-ичан оон-биле харылааларын хөжүдүп болуп бис. Агрес-сияны болгаш күчүлөшкенин хөдөлүп үндөшкенин тай-бың кожа-хөзөп догунашыны эки түнөли чедип ал-дымыс. Улут күрүнелер боттарың харылааларын ажалың чондарын күсүл-биле тургузуп болуп дээр шак ымыг ужу-дүрүм чок үздөи бистин партиямыс, бистин күрүнеси шүтү хулаас. Улут-даа, бичиң-даа бүтү күрүнелер боттары-ның бүрүн эргесиң, хамаарышпас чөүтүн, девискөргүн хүн-дүлөдөр бир дөмөй эргелиг болгаш ол эргезиң кымга-даа үрө-тирбөс.

Эштер! Совет Эвилели Европанын айымы чок чоруун хам-дырымын хамы сонугурадыл. Улустар аразынын дүшкүрү-лүг чоруун чидирерин хөйрөчөп АКШ-тың Европада амыг үеде кол эвилелчин болза барын-герман империализмге болуп турар. Барымы Германия дайын айымын ола апар чыдар, ол одага өжөнөкөр чүткүлөр мырндай келер барган. Ийи дайынны армия тургустууган, гитлерин вермахтың командыла кардары ол армияны өзө болуп турар. Ол күрүне дыка хөй уукурт ажыдарын шаандагы фашистер, харың-даа дайын талалы-биле кем-буруулап кижилер өздөп турар. ГФР-ниң политиказын Гитлерин шаанда эрге-чатыртыга кирип келген ол-ла монополисттик бөдүктер улап-баштап турар апарар.

Рейн хөдөи эринде турар политиктер атомук бомбаны алымыс-ла, кылгылар байдалары чүрүлүп кел дүжөр, ы-чангаш делегейниң ийи дайыныга аштырган экзотизмниң негеп, Европанын чүрүң өдө көрүп, күзөң соруушту чедиң ам шыдаар деп дембөзөп болуп туралар.

Бистин хуштеринге тайбының хөзөшө, өң-өң айымы-дыг чүдүлөринг бирөөсү болза АКШ биле ГФР-ниң чатырык-чы бөдүктөрүн аразында тургустууп турар ийи талалыг шериг эвилели болуп. Ол чүдүлө киңезгөйликти уук чок хаара түзүп келген болгаш хаара түтүлүшкөн турар.

Америк болгаш барын-герман империализм — ол дээрге бир анымын эвилелчилер-дир. Оларын кайың-даа боду-нун эрге-ажыктарын ботландырымынга өскөиң ажылаарын болуп турар. Оларын кайың-даа Европа улустар аразы-нын дүшкүрүлүп чоруун күштөлгөриң кыдылп, ону кайың-даа бодунуң болуп турары-биле кылырын ордалдык турар. Барымы Германиянын милитаристтеринге ол болза өжөн негеп алып болаларын ботландырымынга илдегиди орук болуп турар, ыччала-даа оларын өзү каян-даа бот-танмас. АКШ, бодунуң элчөңдө, дайын догулаанын соода, 20 амыг чыл эрткенде-даа, Европа бодунуң шериг-лерин болгаш шериг баазаларын хөзөп арттырар, а бир-тө-чөмүг болганда, Барымы Европанын чурттарың экономи-казын болгаш политиказын дөт салдыр чедирер быра-ларым болуп чыдактыг болушкан турар.

Америк империалистеринг Европада эрге-ажыктарыга Барымы Германия моон сонгаар-даа шыгыч бараан болуп, бир эвес хөк болза, барын талалы негештерин дайыныг бир дугайында чыгып кирип болуп деп Вашингтонунг чаты-рыкчылар болуп турар. А Бонн АКШ-ты болгаш оон-биле калы НАТО талалы-биле өскө-даа эвилелчилерин бодунуң өжөнөкөр планларың улам хандыр кирип турар, ыччан-гаш делегейниң ийи дайының түндөлөрин бодунга ажалың кылдыр өдө көрүп чеди алып деп күзөп турар. Ол бүтү болалар Совет Эвилелин болгаш өскө-даа соци-алисттик чурттарга уур. Европанын болгаш бүтү делегейниң улустарың тайбыныга болгаш айымы чок чорууга уур чорук-тур дээрин көрүп берге өскө чүдө-дир.

Барын-герман өжөнөкөрликтеринг чүткүлдеринин кайы хире айымынын Европанын улустары эки билип турар. Чар-тык чөк чылды дүргүзүлгө герман агрессия-Европанын ды-ка хөй чурттарың ийи улаа залдаан. Герман милитарис-теринг дөрбөч сундулаанышкыны социалисттик сес күрүнесининг улустары база-ла бистер ымыа-гаш эки билер. Не-мөк әжелдедир дөр-бөргезин Барын Европанын улустары-нын хөй нуруула дээр көрүп эрттиргенер. ыччангаш чак дайын айымын уур демисел бөгү Европа улустарынын чыгыне хөзөп болуп берген. Боннун чатырыкчы бөдүктери-ниң дайымаар политиканың уурлаанышкынын уур Барымы Германияны бодунга база-ла улам ымыктыр чатыла-нып турар.

ГФР-ниң чазак өжөнөкөр улагынышкынын, агрессивчи по-литиканы моон сонгаар-даа чорудар болалдын Христиан-де-мократтыг эвилелдинг съездинде ГФР-ниң канцлеринин чөк-тө чатыг чугааы көргүзүп турар. Делегей политиказын эң чугула айтырылганы хамаарыштыр ССРЭ-ниң чазакна болгаш чамдык өскө-даа чурттарың чаккатарың ГФР-ниң чазакна чоруктан саналарың ол база илден көстүп турар.

Ам Европада күштеринг деңгизинг делегейниң ийи дайынынын мурунда турганын мырндай өскө болду ийи. Европа күрүнелеринин тургустууган кызыгаарларын кым-даа өскөртип шыдаас. Америк эвилелчилеринг экинче халбакта-нын үнө бени барын-герман империалистеринг дүрт-сыны бөдөп шыдаас, харын чүтө аарышкылыг кылдыр барып дүш-күлөөр апар. Бир эвес агрессорлар дайынны өскөдө бээр болза, оларга ам күчүлүг, тилеттирбөс күш уурлааныштыр туруп келер, агрессорлар өлүмдө өскө чүтү-даа ап шыдаас.

Барын-герман милитаристтерге адролук чөпсөкти бөзөгө-гө уур демиселе Совет Эвилелиниң болгаш бистин эвилелчи-лерининг чугула базымы болза, ол дугайы 1965 чылдын январьла Варшава керээзинин киржикчилери күрүнелерин кылганы чатыс өң-сеткилдиг болгаш быжыг саныдырын бо-луп турар.

Барын-герман милитаристтеринг адролук чөпсөкти алап турарына каян-даа чөпшөрөшпөс болгаш өтөшпөс-даа бис. Бир эвес олар ол чөпсөкти апар болза, чотуур хөмчөгөр база аалыткан турар. Харысалга ГФР-ниң чатырыкчы бөдүктөри-ге болгаш оларны күтүп турар кижилерге чүм-биле онзажыр апар. Антигитлеринг коалицияны киржикчилери — Совет Эвилели, АКШ, Англия болгаш Франция — гитлеринг агрессор-ларын чылча шалканынын соода Германия бодунуң кожалары-нга болгаш бүтү делегейге тайбынын камгалаарыга моон сонгаар каян-даа кыжынамын дөш бүтү-ле эргежөк чугула чүдүлөри кылдыр деп, улустарын мурунуга байырыг ху-лаалганы Потсдам дугурулгалы-биле боттарыга аламын дугайын кымын-даа утүр эргези чок. Совет Эвилели ол ху-лаалгеге шычы болуп.

Европанын дөп ортузунда тайбының чөзөгөшкөндө бистин өнүгүшү болгаш эвилелчинг — немец ажалың чондарын баштайгы социалисттик күрүнеси — Герман Демократтыг Рес-публика туруп турарын белиң үнөлөп турар бис. Потсдам дугурулгалымын тайбыга ынакшыдыг болгаш демократтыг принциптерин ол хөкө кырында ботландырган болгаш тайбы-нын политиказын чатылгыш чок чорудуп, Европанын айымы чок чоруун быжыглар дөш демиселин турар.

Нигитизм-биле алырга, Европада социалисттик дем калды-ламын турмуштар ам быжыг болгаш илдегиди болуп турар-дыр, эштер. Ол дээрге бүтү делегейге социализмни быжыглар-ынын, бүтү улустарын айымы чок чоруун хандырамын чугула фактору-дур.

Америк болгаш барын-герман империализмниң Европада дайымаар болгаш өжөнөиң политиказын уурлааныштыр Совет Эвилели Европанын айымы чок чоруун быжыглар дөш, Европанын бүтү күрүнелеринин кайы-хайында ажалың тайбың кады ажыдажылганы дөш чатылгыш чок демиселин турар.

Агрессорну кыңчыктырбас, делегейниң чак дайынны бол-дурбас аразынын дугайында делегейниң коммунисттик шим-чешкиниң кылган түнөли бодуну күштүп хөзөп арт-тырып турар дээрине ханы бөүрөдиг бис. ыччала-даа болушар аргам боттук чорук болдуур талаа, ол демиселе калбак улус массаларын киржилгезиң, тайбының бүтү күш-терининг шүдүрүг, үргүлү өзүп турар илдепкин, тайбың талалыкчыларын шимчешкиниң, профсоюздеринин, хө-зөңжөнер, аныктар каттыжынышкынын болгаш эскө-даа массалыг демократтыг организацияларын ажы-чорула-галын чак күш-биле калкыртары эргежөк чугула.

Тайбынын камгалар талалы-биле онза роль социалисттик чурттарга хамаарып. Ону эки билип турар бис. ыччангаш бистин чүртүвүстүң камгалап күчүлүп быжыглар дөш, со-циалисттик өскө күрүнелер-биле бистин дайынны эвилели-нин быжыглар дөш, СЭКП мога чок санып салып турар. Тайбын дайынынын чименишкенин хөйрөчөп хамыаширтып совет улусту белик серемчелдег болдулары бистин партия-мыс бодунуң хулаалганы кылдыр көрүп турар болуп бир эвес агрессорлар тайбынын уураын ордалым бээр болза, хөйрөчөп байдал биске каян-даа таварышпазын дөш, өжөн негеп алымын кайында чайлап чок болгаш саат чок таварышкан турун дөш, бүтү-ле чүдүлөри кылмып ту-рар.

Эштер!

Империализмниң агрессивчи политиказын сойгалат илдер-тишкан, оон-биле кады, яны-бүрү нигитле тургузулуп күрүнелерин тайбын догунашының улагынышкыны база чатылгыш чок болгаш өскөртип чок чорудуп турар бис. Ол чүд дээрге, яны-бүрү нигитле тургузулуп күрүнелерин догунашыны социализмни болгаш капитализмни аразында аңгы демиселин хөйи кылдыр көрүшүм, Совет Эвилели оон-биле чергештир, капиталисттик чурттар-биле таарышчалыг, тайбын харылааларын тулар дөш, күрүнелер аразынын маргалаалыг айтырыгын дайынның аргам-би-ле эвес, харын чугалаанышкыны аргам-биле шипти-рилээр дөш чатылгыш чок шыны-биле демиселин турар дөш. Ол Совет Эвилели бүтү күрүнелерин иштики хөкө-рин холгаарлаас дөш, оларын бот эргелерин болгаш олар-нын девискөргөрининг дөп болбос чоруун хуңдүлөр дөш быжымы-биле туржуп турар.

Капиталисттик чурттарда азы колониалдар агынны болгаш национал-хосталгалыг демиселин иштики чоруулаарынын дугайында чугаа чоруп турар чердег тайбын догунашыны туруп шыдаасын билингир. Тайбын догунашының прин-цип дарыкчыларын болгаш дарыкчыларын аразында, колониалдарын болгаш колониалдыг даралдан катыгдан тураларын аразында харылааларга ажыдаштынаас.

Капиталисттик чурттар-биле күрүне аразынын харылаа-ларына хамаарыштыр каныгыла дие, ук харылаалары чугаа тайбын харылааар эвес, харын-даа экономика, өрөм, кул-тура талалы-биле бот-боттарыга ажалың улам калбак хары-лаалар болуп дөш туржуп турар бис.

Отчөтүг уениң дүргүзүлгө бистин тайбыга ынакшыдыг политиказын уут чедишкенин эсгедте сөткил кы-мышкыны-биле дөмдөп болуп. Совет Эвилели делегейниң күрүнелеринин хөй нуруу-биле эки харылаалары болуп турар.

ССРЭ кожамы чурттар-биле харылааларын кээзе уут ужу-дүзүлүп деп санап келген, ыччангаш чачаг кожа-хө-зөп турарынын талалы-биле бистин политиказын эки тү-нөдөри берип турарыга сөткилгези ханып турар. Финля-ндия-биле болгаш Афганистан-биле бистин харылааларымыс бот-болуга бөүрөжир чорукта, найыралга болгаш калы ажыдажылгала үндөшкөни турар. Скандинав чурттары-ни харылааасы, оларын улам ынай хөжүлөриң орунуга каян-даа моондактар чок деп ам-даа чугалап болбас тур-зажок, чотугачыл бөүп турар. Эрткен чылдарын дүргүзүлгө Турция-биле болгаш Иран-биле ССРЭ-нин харылаалары элөң экижип кел чыгарыны совет кижилер байыр чедирип турар.

Партиянын Төт Комитети болгаш Совет чакан хөкө кыры-ла бистин кожаларымыс деп база санап болуп Индия биле Пакистан ымыа-гаш, Азияны ымыг уут күрүнелерин-биле харылааларын экижидеринг уут кичезгөйи улаандырып келген болгаш улаандырып-даа турар. Индия-биле, оон уут улау-биле бистин мурунуга чылгалааны шыдап өрткөн найыралымыс отчөтүг уениң дүргүзүлгө улам-на быжыккан. Пакистан-биле харылааларымыс элөң экижип агаалың.

Совет таланын саналын бөүлө, Совет чакыкты башты-ның киржилгези-биле Индияны болгаш Пакистанны ууртукчуларын Ташкент ууражышкынын чугула бо-луштук болган. Ол конференцияны чыдылганын факты-ам болу, оон түнөдөри болгаш делегейниң хөй-нигитинин ону таарышчалыг түнөдөри-дир деп үнөлө көргөни болза, Со-вет күрүнесин тайбыга ынакшыдыг дашкык политиказын улустарын бөүрөдигин кайы хире уут болуп турар ду-гайын толартып чугалап турар.

ССРЭ Индонезия-биле найыралдыг харылааларын хөжү-лөр дөш туржуп келген болгаш туржуп-даа турар. Индонезия революция улустарын антиимпериалисттик демиселин биче эвес салымыны кириген. Индонезияны эрес-маалыгын улузу хамаарышпас чорук болгаш депшиге дөш ур болгаш берге демиселе бодунуң чеди алган чаалап алымын хандыр камгалар болгаш улам ынай хөжүлөр эргелерин бөүрү-биле элчөлөр ужурап.

Бодунуң хамаарышпас чоруу, нейтралитет болгаш девис-

кээр талалы-биле бүрү бүдүп турарын камгалаар болгаш бы-жыглар дөш бистин-биле найыралдыг Камбоджанын чөптүг демиселин Совет Эвилели дөткөп турар.

Франция-биле бистин харылааларымыс алаан экижип. Ол таарышчалыг болушкун-дур. Делегейниң чамдык уут ай-тырылгына ийи күрүнелерин эрге-ажыктарынын дүгүп турарыңа, бистин улустарымын аразында шалган бээр туруп келген найыралын чачылдырыңа ол дайын турар. Совет-француз харылааларын улам ымайгы хөжүлөдөи Европага айымы чок чорукту быжыгларынын чугула чүлү бөүп болуп.

Соалту чылдарын дүрг

[illegible]

Оон аягыла — жылчыкчынарыны болгаш бүтү ажылчы мон-
харыны түр үедэ аякылдар арзанын ышкынганда дузалачы
хандарыагылар экижидерин көрүтүшкен.

— жылчыкчынарыны болгаш абын-хаакчыларыны ажыл те-
девиридин тыртат үндүртүглерин соксадырын болгаш жиге-
дирин үлэмчылээр.

Беш чыл паныныны чугула озагай чулу болза, Совет Эге-
дигине амыралыгы денинелин иниткиз-биле хаар угза бе-

диптишаны, көп болгаш хоорай чуртагчыларынын-амыралынын денелерин улам чокушталдыры аргын бээр чаа мынгын төмөргөчлөрүн көрүп турары болур. Бис бо төмөргөчлөр боттадырышсаан, хоорай болгаш келонжик, угаан ажилы биле күш-ажалын аразына бар турар мугаллар чиде бээр мынгы, уеви чокушталдыр талазы-биле чутуга ажилдары кылдыр бис. Бо бүтү төмөргөчлөрүн политикаж укур-угазын түгөд диде, оларын ажилтын аргынын болгаш таратчыныннын бузубас эзелдиге, бүгү совет уагустун мөнгө-бизжы чангас эвин улам быжылган, бистин партиянын болгаш совет партиянын чаа, кайгычыга чаалаа азышкынын болдурумун

Эштер!

Амгы үениң бир онзагай чүтүл болза, эртеминки бистүл көрбөз дүгүн чогулдуз, материалдык болгын сагын-сеткил амылпалымдын чүтү тазаларынче он салларын кутулгай турары болур. Бистин үеисте залбаа-биле тургусан эртеминкидедер чокка, он түннелердин булдургазе дүгүн шингизиле албайн тура, бузуктур куштеринки, тейнетиң дүгүн шингизиле бектик темпиринки хандырар аргазок. Эртеминки чүт-лаа булдуктур куштерге шилдиг бөөрү кижиники куш-ажымыз амыл-чорудугазымын хевирин үнелени-биле өскүрткүн. Социализм үеинизе өтөм, чүтлө кижизилерин куш-

Коммунисттик партия болгаш совет улус коммунизмдин хөрөнгө бердинген, амгы үеини эн нарын эртем айтырыгларын шийтирилээр аралыг кайгамчык эртемнененин бүдүн армиясын өстүдгөн. Амгы үеде СССР-нин 4650 эртем-шигилер

албан черлеринде болгаш дээди өөредилге черлеринин кафедраларында 660 мун ажыг эртем ажыдакчылары ажыдап турар. Ол болза делегейнин бүгү эртем ажыдакчыларынын дортун бир кезээ-дир. Водуванстун эртемдер академиясыка чоргаларынып турар бис. Партиянын болгаш чоник

тургансың чор эртемини улам ыңай хөгжүлгөңгө чүтүп
 басып болгаң.

Бедик буюрукчулугу чор чорудаларып буюрулуге шын-
 гөздөр, күчүлүг атомуну улетуруп болаш энергетиканы тур-
 куздар, чор шитини кайтамчак хөй байлктарын шингээт-
 кээз ажил-ажы кудулдарынын кайтамчак эки соратры
 шит естур талазы-биле есоре эртеменнир дуаа чедирген.
 Математикада, физикада, химияда, биологияда, медицинада, ге-
 ологияда болгаш билигтерини еске-лаа алыларында улу-
 челишкилерин бар.

Октаргайны өөренир болгаш космос дегемнерин шингээ-
 лип алып талазы-биле есоре эртеменин шыгаргангай челиш-
 киинери бузу дегей хулаз көрүп турар. Черниң кылым-
 спутини салып үндүрери, космоске кижиниң ач байтайгы
 уулушукуну, космос дегемнеринге кижилерин бөлүс
 ужудуушкунари, дегелейге байтайгы хөражөк кижинин
 космоска уулушукуну, алак сөлдүдө, сыдыстар аразынмы
 ажык дегемнечке кижиниң ач байтайгы уулушукуну ылаш
 октаргайны билип алырынын ындыг те-чазаларында бирги
 эзэчег Есоре Эвилеленин онаажып турар.

«Луна-9» деп автоматтыг станцияны Ай кырынга чымчак-
 биле хондурган чорку космосту шингилээлөгөй болаш пла-

«Венера-2» болгаш «Венера-3» деп автоматтыг станцияларын уудушкуннары совет эртемниин чаа тилгеден болгаш, оон туунселине байлак эртем мэдээлери алынган, а ол мшакан совет Зиялыниин Сүлде-лемзэн чүткэн ымычтал болуп турар.

Совет эртийнхэн ол шылтарангай тиилелгези-биле холбаш-
тыр совет эртийнелерге, конструкторларга, инженерлерге, тех-
никтерге болгаш ажилчыннарга, бистиг шылтарангай аалар-
дыг космонавтарывыска чүрөктин ханыындыг изил байыры-
сыйдин илдиндирен база катат чедирегин чедээрел ба-

Бистин артемивис улут авторитети чаалап алган болгаш маргылза чок улут челишкинерлиг. Ыныг болза-заа, оң Засгулдун моондалап турар чептеринин дугайын чугаа-лар херек. Дооска артем шинчилелерин бугудуге оожум шингиздин неппетерин турар чорук оң чептеринин улуу оң болуп турар. Теоретиктин шинчилелер биле технологи-гун, конструктор ашалай кылмышкыннын аразында ба-рымза чок узуктелишкнин бар. Ажыдышкынарын шингиз-дин неппетеринин хуусалары чылдан чылча ховар эвес узап турар чорук улус ажил-аргынга болгаш артеминин бо-дунга котардып чедирин кеткен. Оон чикээ—электроника-савалга техниказын кошкак ажылгап турар-дыр. А амгы уч-турин савалга болгаш башкылары машиналары ажилдап чо-рук чүгле бугудуге технологиязынга эвес, харын эконо-миккага, планнашкыга, учетка, төлөөлөл конструктор чога-дылгаларына болгаш артем шинчилелеринге баулут револю-цияны болдуруп болгай.

айдырлар айы-өзле министрстволарына тургускан чорук эрте ачылдырлар бурдуреге дурен ачылдырларна таарым-талыг байдалдары тургускан. Минчагазык, байдалдар боттары чедикшиини магалым абыега. Бичанган эртеме, оя чедикшиини уус ачыл-айгыгына мингээди неппере-диркеге министрстволарды, партия болган куруне орган-партияны кичээтебин куштедирер херек. Эрте чедикши-нин херек кырыга мингээди алырнын уусаларын өяне узу-бө кызыр тэлезе, аказемаларын, айдыр ин-ституттарын, төлөидел-конструктор организацияларын болган заводларын ачыл-чорудугазын оя холбаштырар, одарын комплекслик ачылдырлар таптылар өякел. Орг-

биле бергелештири, эртеменнер. Эртеменер академияны, эртемен болгаш техника талазы-биле Комитет боттары эртемен шинчилелдеринин туннелдерин бузурулгеге эн дурген ажыглаарын чедип адыр ужурады.

(Уланчызы сески арында).

ЭШ Л. И. БРЕЖНЕВТИН ИЛЕТКЕЛИНИН УЛАНЧЫЗЫ

Практиканын чаа идеялар-биле, чаа техника болгаш технология-биле артем аки уре-түнедиги ханыраган турум-на, улус ажал-агынынгга техникагга депшидигини темпидер улам бе-
лек болур. Бо углангышкыга чогаалчыкы идик илел ты-
ышкыны, техниктиг политикага дегем перспектива терек.

Совет артеминин шиптирлер сорулгалары шынал-ла кай-
гамчык улуг. Бүгүрүкү күштерин хөгжүдериинг болгаш бүгү
инициал амыралын чаартырынга артем билгилерини төгү-
ле көстүр карбон хемчээлин чаа инитиалын тургузушкуну
негеп турар. Артеминин алыс сорулгалары — чонуну мате-
риал болгаш угаан-бозал талазы-биле үнелиг чүүлдерин ка-
вудирин, совет кижилерин амыралын улам чараш болду-
рар, коммунистиг инитиалын чедикшиининг тургузар тала-
зы-биле партияга болгаш чонга дузалалары болур.

Совет артемин улам ынай чектелдиреринге күштерин
база хөгжүдериин партия болгаш чон харамнамас. Арте-
минер Төрөн туртун чаагай чорунга боттарынын улуг,
уре-түнедиги күш-ажылынга Коммунистиг партиянын, ча-
актыг болгаш бүгү совет улустун талазында бурун дегим-
чег алырынга бугаар болулар.

Эштер!
Күрүн, ажал-агы болгаш култура тургузушкунуну,
чаа кижини кижилер талазы-биле кайгамчык улуг роль
шомола, ортуман болгаш дээди өөредилге черлеринге ола-
жып турар. Билгилерге, артемче совет кижилерин чүтүл-
дүг кылдыр кижилерини школанын чедип аи шылаанынга
бистин партияныс чоргаларын турар. Чүртүа нийти өөре-
дигинин 214 муң школалары ачылды, ында 48 миллион ки-
жи өөренип турар. 1966—1970 чылдарга 22 муң ажал-агы
школаларын тудары көрдүгүн.

Школаларын ажалын улам ынай экижидерин, оларын
материалдыг базанын быжылгаларын, өөредилге чоругулазын
сайырааткайдарын коммунистиг тургузушкунуна эрге-
ажытар нөгеп турар. Совет школа нийти өөредилгенин,
күш-ажылын, политиканын школанын болуп сайыраар
ужурут. Ол болза артемин урдуинерини быжыг билгилер-
инге өөреникчилерин чегелдер, оларын материалдыг
үлгө болгаш коммунистиг ажал-агы чакычтырын
кижилер, аныкталар амыралда, профессионалы меделерин
шипил алырынга бестекар хулаагелат.

Ол сорулгалары күштерини шиптирлэг роль башкага
олажып. Ам школаларга 2 миллион 400 муң ажал-агы башка-
ры ачылдып турар. Ол дээрге совет интеллигенциянын аи
улуг ортадарынын бирээзи-ир. Болунуа күжү болгаш
билгилер, чүрүнүн бүгү-ле чыгыг чаагай чорун уруларын
өөредиринге болгаш кижилеринге берип турар совет баш-
кыны партия болгаш чон ханы хулаагел база сагыш са-
зышкыны-биле көрүп турар.

Улетпүрүк хөгжүдериинг болгаш кээр ажал-агынын ка-
лудеринин талазы-биле улуг чаагай программа ажалын а-
гынын, кезинин ажал-инициалын хулаагелни мержежил
надрларны беле уругуу болулар деп сорулгалар партиянын
мурнунга салып турар. Ол харысалгалыг деректи професси-
онал-техниктиг өөредилгенин училчилеринге олааган.

Ам туртун дөрт муң ажал-агыны училчилер бар, оларга
1 миллион 500 муң ажал-агы болгаш кыстар өөренип ту-
рар. Чаа беш чылда профессионал-техниктиг училчилер
алды миллион ажал-агы мержежил анык ажалчыларны бе-
леткар ужурут. Ол сорулгалар шиптирлер партия,
профессиял, комсомол организациялары, бүгү министрство-
лар болгаш ведомстволар оларга хун буту дузалар хулааге-
лит. Профессионал-техниктиг өөредилге системанын мас-
терлери, башкылары, бүгү ажалчыларын боттарынын ху-
лаагелни алдарыны-биле, төлөпиг күтүрлер дээринге бүгү-
редилге бис.

Эштер!
Чүртүк улус ажал-агынын болгаш културазынын
ады-бүрү адыралында 12 миллион ажал-агы тускай артемин-
лер, оларын аразында беш миллион чыгам дээди артемин-
кижилер ачылдып турар. Дээди школа-дына улуг чедикши-
нерин чедип алган. Дээди болгаш тускай ортумак өөредилге
хөгжүдүр дугайында партия моон сонгаар-лаа уругуу са-
гыш салыр, чүге дээрге, бо шагын байдалдарына тус-
кай артеминлерин мержежилгид калдарына негеле хем-
чээл чок өзүп турар болгай. Бо беш чылда биске студенти-
лерини саны барык бир миллион кижиге көтүрдү.

Чүртүк ажал-агы, партия, күрүн, дипломаттыг,
шериг ажалында, хей-инициалын бүгү ажал-чоругулазын
надрларын кол нугулаанына дээди школанын бестекар
тускай артеминлерин аразында ап турар. Бистин тус-
кай артеминлерини чүгө боттарынын тускай артемин
ылапты-биле шиптегил алыр аес, харын инитиал хөг-
жүдериин, инити болгаш даштыкы политиканын хойлу-
ларын база билер, калбак билгилерини шиптегил алыр ужу-
рут. Марксис-ленинч теорияны хандыр өөрмейн, пар-
тиянын болгаш чакычтын политиканын тодаргай билгилер тур-
гаш, аи совет тускай артемин кижиг болгаш түрүп шыдаас.
Ол сорулгалары шиптирлер төлөзө, дээди школага инитиал
артеминер башкыларын шымарын дына экижидери не-
геттилер.

Эштер!
Чогаалчык интеллигенциянын — чечен чогаалын бол-
гаш уран чүүлүн ажалчыларын ролун Коммунистиг партия
кезде белин-биле үнелеп келген. Партияг болу-
рун, чонун хөгжүдериин бараан болурун чаагай угаан-бозал-
ды сипкинен совет уран чүүл болгаш чечен чогаал комму-
нистиг кижилеринин күчүлүг күжү болу берген.

Чечен чогаалын болгаш уран чүүлүн чогаалдары бисте
аи калбак улус массаларын билгаш апаргал. Совет улустун
бүгү талазын өрөм-билги, белик културалары болгаш болу-
н чүртүгүн эсеп болу оон байлалы — ол бүгү болза совет
чечен чогаалын болгаш уран чүүлүн чектелдишкенинге
кайгамчыктыг байдаларын тургускан.

Литератураны болгаш уран чүүлүн аи эки чогаалдары
чүгө совет классиканын артемини аес, харын база делегей
уран чүүлүн, бүгү кижиг төрөттегенин депшидиги култу-
разын байлакшыгын турар.

Номчуктарын, көрүктүлериин болгаш аныктычтарын
чүрөктерин чаалап алган аес аи романнар болгаш
шүлүктөр, чорукчалыг ырлар болгаш чүрөктөр, угаангы
фильмдер болгаш шипилер тыптып келген. Ол чогаалдарын

алган хей чогаалдар Ленинни шаанналар-биле демделетти-
ген. Чогаалдар бо чылдарга боттарынын чогаалдарын
улустун угаан-бозал амыралын байыткай чүүлалчыларын,
скульпторларын, театр болгаш кино уран чүүлүнүн ажал-
агыларын, хөгжүмүлериин, чүрүктүлериин саны лауре-
аттарын дашыгындаа хыга хей болуру билдингир.

Амгы үе, бистин чүртүк коммунизм тургузушкунуну
айтырылгалар совет литературанын болгаш кинематография-
нын, театрын болгаш уран чүүлаларын, музыканын болгаш
скульптуранын чогаалдарын кол уткамы болу берген. Ян-
аи-бүрү салгаларын чүрүктүлери бистин амгы үеинин
кижигинин үлгүлөр-хөгжүр аи билеп алгаш, тодаргай көр-
гүдериин оралдажып турар. Мында шүлүгү дашыкшынын
кылып турар, кычагаа чогаалчык тылселелер-биле калы
чогумча чок чоруктар база тургулар. Чогумча чок чоруктар
өзөө-ле болзун даш бистин тургуп турарымыс билдингир.
Совет литературанын чедикшиинин үнелиг бистин чога-
алчык интеллигенциянын болуну ажалында бүгү со-
вет улустун, оон Коммунистиг партиязынын шыкшак-ла
кыдыг сорулгаларын удурутга болуларынга деп көрүп ту-
рар бис.

Совет чылдары эвилелешкен республикаларын уран
чүүл ажалчыларын хей-хей таланттыг чаа чогаалдары
бүгү-эвилелеш — чүгө бүгү-эвилелеш аес, харын база
делегейни-лаа — дегем арпазымче үнгөн. Уран чүүлүн
болгаш литературанын кайы-ла аймаанда магалыг чедикши-
нинеринге, шыгарангай таланттарынга чоргаларындай
турар чакыс-лаа республика бисте чок. Совет Социалистиг
Республикаларын, Эвилелин аки-дүмө ө-бүленинге кат-
тышкан улустарын шаионал, ыччангай форма талазы-биле
өзө янзы-бүрү културалары оон-биле калы болуну соци-
алистиг утка-шынары-биле чакыс аи култура болу турар.
Ол култура коммунистиг тургузушкунун сөрүк кириш-
кенин-биле, бистин хей националдыг улуг Төрөн чүртүгүн
чаагай чоруну болгаш чектелдишкенин дугайында
ниити сагыш салышкыны-биле сипкинен.

Совет Эвилелин Коммунистиг партияныс литературанын
болгаш уран чүүлүн хөгжүдериин дугайында кезеде са-
гыш салып келген болгаш моон сонгаар-лаа сагыш салыр.
Чогаалчык организацияларга болгаш албан черлеринге пар-
тия болгаш хемчег-биле дегимче болгаш дузалалары көрүспү-
шала, оларын ажал чоругулазын улап баштап келген бол-
гаш улап баштаар. Уран чүүл болгаш литература айтыры-
ларынга чакырып дузаар болгаш туралына ажалчылар чор-
каларга уду партия демсепил турар. Оон-биле калы уран
чүүлүн партияг билгилерин, култура талазында бүгү кы-
лып турар чүүлдерин аныг адуу-биле үнелеп көрүпте при-
нциптерини бис чакылыг чокка удурутга болурун турар бис.
«...Литератураны херээ нийти пролетариаттын херээни че-
зээ болган турар ужурут» дээринин дугайында Владимир
Ленинни сестерин кезеде сактып турар бис.

Бистин идеяларымыска бүгүредилгид байыткай турар уран
чүүл болгаш литератураны партия кездеде дегимче, биске
дарышпас идеологиянын бүгү-ле илерашкенинине хуу
аптеш чок демсепил чоругар.

Социалистиг уран чүүл келер үеге ханымы-биле бүгүред-
лит болгаш амыралын байыткай турар. Ол уран чүүл бис-
тин амыралымыска чаа депшидиги чүүлү кичээлгелит
көрүп билер, бистин чүртүгү турар делегейинин чараш
чаагайын, чаа инитиалын кижигини аес сорулгаларын
болгаш идеяларын улуг чаагайын таланттыг болгаш

чайынымыр көргүзүп билер. Ол дээрге чүгө эки чүгө ду-
гайын бижири терек дэни ол аес-ле болгай. Бисте бестекар
чүгө чүгөтүр аес аес бары билдингир болгай, ыччан-
гаш уран чүүлүн чогаалдарына ол чүүлдерини шыи шүтүм-
түлери аныктыг болгаш эргелек чүгө, ыдыг шүтүмү-
лел ол честестерин совет кижилерин амыр эртеринге ду-
лап турар.

Уран чүүлү шаарлачак чекенир база бар бооп турары
хараалачыг, олар улуска дузалаларын орнунга бистин
тургузушкуну бастап, бистин маалыгын угуушкуну хоптап
кочуларын боттарынын тускай мержежил кылып шилип ап
турар. Ыдыг кижилер бисте ийи-чангыс-ла, харын, Улус-
биле, партия-биле түдүш харысалгалыг бистин чогаалчык
интеллигенциянын сепил сагышын болгаш угаан болузын
олар канчап-лаа илеретип турар. Совет кижиг бүгүрүк
аи амыралы чүүл болу — социалистиг Төрөн чүртүгү эр-
ге-ажыктары ыраактырга үнө чок. Ыдыг кижилерин
бүжүр бак ажал-чоругулазын совет улус анаа эртерини шы-
даас дээрин шүт билдингир. Совет улус оларын ханыг
үүлгид кылганын адуулар алаалар.

Интеллигенциянын негеле хөгжүдери партия кичээлгел-
лит көрүп, оон чогаалчык эвилелерин болгаш каттышкыны-
нынын кездеде дегим келген болгаш дегимче, Чогаалчы-
к организацияларга болгаш албан черлеринге, ном үнүрө
черлерге, театрларга, кинотудаларга белик негеледиг чор-
уктын, принципналыг чоруктын, чүрүктүн чон мурнунга
хамааты аду-биле харысалгалыгын байлап тургустунган
турар ужурут. Литератураны болгаш уран чүүлүн хөгжү-
дериин марксис-ленинч критика чүүлүг ужу-дузалыг.

Совет чүртүкү — делегей революстуг өзу-биле аи тур-
гулары даш индипейлгид дайнык. Бистин литератураныс
болгаш уран чүүлүс уран чечен чогаалчынын формалары-
нын болгаш методтарын сайырааткайдыпшаан, бистин хей
талазын амыралымыска бүгү-ле бүрүп долуу-биле болгаш
байлакшыдын-биле моон-лаа ынай шыи көргүзүп, совет
улустун магалыг улуг күш-ажылында болгаш белик чаагай
аи сорулгаларын чедип алыр даш демсепилге оон сөрүк
кириден.

Совет кижилерин амырал депшедил болгаш култура-
зын хөгжүдериин, артемин болгаш чырымышкынын, ли-
тератураны болгаш уран чүүлүн чектелдишкенинге бистин
чүртүк кылдыгыг бүгү чүүлүс болза социализмдин кол
сорулгалары — кижинин чаагай чорун, оон бүгү талазыг хөг-
жүдери болу деп алыс шынын байдатып турар. Ол этие
сорулгалар, болуштуг шиптегил хөгжүдериин, уламы
улуг сорулгаларын салып база шиптирлел болуу ыдыг
белик бис аи түп келген бис.

Бистин келер үеге планнамыска боттүг аес байдалар
турбас ужурут. Ол планнар совет экономиканын болулар
аргаларын, чүртүгү бүгүрүкү күштерини хөгжүдериин
чедип алган дегимче барымааларында үндөлүшкенин болу-
ру ужурут. Ам чүгө болза ол болулар аргаларын үре-
тинелиг ачылдар, кижиге эргелек чүгөла материалдыг
болгаш угаан-бозал байдалдарын хөгжүдериин үзүткел
чокка дүрөдиги дугайында болу турар. Партия ол даш
күштерин хайыраалас. Коммунистер улусту баштап, оон-би-
ле калы чораш, совет кижилерин амыралы чыл келер
туум-на улам аи, байлак, културалыг болуу даш бүгү-ле
чүвени кылдыр. Бис болуштуг белик хулаагелни ында деп
көрүп турар бис, ол даш бис коммунизм тургузуп турар
бис.

IV. КОММУНИСТИГ ТУРГУЗУШКУНГА СЭКП-НИН УДУРТУКЧУ РОЛОНУН ОСКЕНИ

1. Партияны быжыгларын болгаш оон организас-политиктиг ажылынын дегимелин бедидери

Эштер!

Отчеттүг үе болза совет интеллигенци амыралынга пар-
тиянын ролуну улам ынайгы өүздүлүг-биле, оон хулаагел-
нин быжылканы-биле, ажалын дегимдерини болгаш арга-
ларынын сайырааткайдыгын-биле, партиянын массалар-биле
харысааларын быжылканы болгаш хөгжүдериин-биле тодар-
гайлаптыгып турар. Бистин Ленинни Коммунистиг партияныс
совет интеллигенци удуруткучу болгаш башкарычкы күжү бо-
луп турар. Ажалын аныгын болгаш бүгү ажалчы чоннар-
ын аи-не мурнакты төлөзүлгелерин ол болуун, хулаагел-
ниге каттыштырып, бүгү делегейин ажалын аныгын
дайымы революстуг идеология — марксис-ленинни
улурутга болурун, коммунизм тургузушкунуна орун-биле
совет улусту бүгүредилгид тургузар улап, социалистиг ин-
теллигенци амыралын башкарып база организацияла, бүгү
совет улустун башкыны, организаскы болгаш политиктиг
башкычыгы болу болурун ролун чедикшиинг күтүлгүсү
турар. Массалар ортузунга партиянын политиктиг болгаш
организаскы ажылы, совет улусту эрес-шүлүгү ажал-агы
чүртүгү экономиказынын улам ынайгы өүздүлгүсү болгаш со-
вет кижилерин чаагай байлалын белидери хандырган, бис-
тин социалистиг күрүнектиг улам быжылгалар болгаш Совет
Эвилелин делегейге ат-алалары көүрөп арганы берген.

Партияг амыралын Ленинни норма-тижерини бол-
гаш удурутгаларын принциптерин калдарып хөгжүдери база
шыгымы сагыр деп партиянын чакылыш чок тур-соруун
илерейлген СЭКП ТК-нын октябрь (1964 ч.) Пленуму пар-
тиянын болгаш чүртүгү амыралында чүгөла үе-чаа бол-
ган. Октябрь Пленумунун шиптирлерини үндөлүшкөн,
ажал-агы болгаш партия тургузушкуну талазында чөт-
тестерин партия, совет болгаш ажал-агы органдарын ба-
лылак чокка аи тургусканы-биле холбаалыг алаалгаларын
аиш турар.

Октябрь Пленум партиянын, социалистиг күрүнекти, бүгү

совет интеллигенци амыралынын болгаш ажал-чоругула-
зынын бүгү талааларына аи салдарын чедирген. Ол Пленум
партиянын бүгүрүк сыйыг каттыгышкынын болгаш
чакыгы аныкын, оон политика талазы-биле быжылканын,
бистин бургулар шиптегил хөгжүдериини шалтыктап турар бу-
гу-ле чүүлдерин идиин болгаш шиптирлел чакылап бил-
дерини чырыктылап херечин болган. Массаларын чога-
алчык күжүгө ханы бүгүрүшшан, марксис-ленинниин
улуг өөредилге-биле чегеленген Совет Эвилелинни, Комму-
нистиг партияны совет улусту коммунизмге ортуктап бүгүред-
лит апар чыдар.

XXIII съездинин мурнуу чарынында болгаш артында партия
хулаалары, конференциялар болгаш съездилер ТК-нын ок-
тябрь болгаш оон даразындагы Пленумдарын шиптирле-
рини бүрүн чүүлүгүзүп көргөни Топ Комитет чаагай сеткил
ханышкыны-биле демсепил турар.

Партия хулаалары, конференциялар болгаш съездилер
коммунистерин улуг индипейлгид байлалына, политиктиг
белик дегимге эркен. Чүгө партиянын аге организацияла-
рынга болуулан хулааларга белик партиянын барын 2 мил-
лион үш чүс муң кижигини болгаш кандидатары санал
берген. Ол саналар нугулаанында-ла ажал-агыны-биле, чед-
ип алынган түнелдерин болгаш ажалда честестери ханы
анализаторы-биле, партиянын үзүтүр органдарыга бол-
гаш калдарынга өзүп турар негеледиг чорук-биле онала-
нып турган.

Партияга отчет-согулгалыг кампания СЭКП-нин Топ Ко-
митетин догдалар коммунистерин сыйыг каттышкынын,
боттарынын белик сорулгаларын болгаш хулаагелерин олар-
ын тодаргай билдерини чырыктылап көргүзүп болган.

Коммунистерин индипейлгид өүздүлгү болгаш партия-
нын бүгү ажал-чоругулазынга партия кижигүн эвестерин

ханы согулгаларын СЭКП ТК-нын болгаш XXIII съездинин
адында келген он-он муң чагалдарын база илерейлгелитин
турар. Бистин чүртүгүн ажалчы чоннары ол чагалдары-
ла съездинин делегаттарыга боттарынын ийи байырын
чедирген болгаш ажалын чедикшиинеринг болуу деп
чаагай күтүшкенинрин дашчыдып, чонун чаагай чоруну
дугайында сагыш салышкыны даш өөрүп чедиринишкени-
ниг сестерин партияга баралалып, нийти партия болгаш
күрүн амыралынын хей-хей айтырылгаларын талазы-биле
саналарын, сүмелерин болгаш сагыштыгыларын чүгөлап
туралар. Боттарынын күнениг бозаларынын болгаш чүт-
күлдеринин дугайында бижип турар совет кижилерин ол
сагыш-сеткилден хайыккан чагалдарын кижиг ханы
өөрүшкү-биле номчувайл базар аргалы чок-тур, эштер.

Ажалчы чоннарын дына хей саналарын болгаш күзөө-
кинерин съездинин материалдары бестекарларын үзүндө
ажылган болгаш барымаалап көргөн. Партиянын үзүтүр
органдарын, совет, ажал-агы, профсоюз болгаш ком-
сомол организацияларын моон сонгаары ажал-чоругула-
зынга коммунистерин болгаш партия кижигүн эвестерин
ажыгыг саналарын, сүмелерин болгаш сагыштыгыларын
амыралда ботандырыр эргелек чүгөла.

Съездиге боттарынын чагалдарын чоруткан партия органи-
зацияларына, ажалчы чоннар коллективтеринге, Совет А-
жылы болгаш Флотун дайынчыларына, коммунистерге
бүгү совет кижилерге сеткилден ханымын өөрүп чед-
иринишкенин съездинин мурнуулан илерейлгид, ыччангай
оларын сагыштыгыларын, саналарын болгаш сүмелерин
партия аи-не кичээлгелит өөренип көрүп оларга бугаар
честестер көрүп, эштер делегаттар.

Эштер!
Совет Эвилелинни Коммунистиг партияны ам 12 миллион
471 муң кижигинер болгаш кандидатарыг болуп ту-
рар. Отчеттүг үенин тургузула оон хулаагел 2 миллион
755 муң кижиге немей өскөн. СЭКП хулаагелни өүздүлгү
партиянын белик ат-алаларын болгаш совет улусту анаа
кызыгар ток бүгүрүлгүн көргүзүп турар-ыр.

Коммунистиг тургузушкуну бүгү участоктарында пар-
тиянын идеяларын массаларга чедирип, совет чүртүгү ажал-
чы чоннарын мурнук сорулгаларында чоруп турар бис-
тин хей миллион коммунист эстериниске чоргаларын ту-
рар бис. Коммунистерин хей миллион кижиги армияны
боттарынын бүгү күжүн, билгилерин болгаш организаскы
ага-мержежилерин Төрөн чүртүгү күчү-шылынын быжы-
лаарына, бистин революстуг улуг хулаагелге баралалып
турар.

Партиянын шынар талазы-биле составынын дугайын ала-
каарин чөпсөзөп көрүп.

СЭКП-нин составы

(1966 чылдын январь 1-де, хуу-биле)

- а) социал байдалынын талазы-биле:
ажалчылар — 37,8 хуу,
тараачылар (колхозчулар) — 16,2 хуу,
албан-хаакчулар болгаш өскөлөр — 46,0 хуу.
- б) партия стажынын талазы-биле:
10 чыл чедир — 47,1 хуу,
10—30 чыл — 47,3 хуу,
30 чылдан өрү — 5,6 хуу.
- в) хар-назы талазы-биле:
25 хар чедир — 6,2 хуу,
26—40 хар — 46,8 хуу,
41—50 хар — 24,9 хуу,
50 хардан өрү — 22,1 хуу.
- г) артеминин талазы-биле:
дээди болгаш дооспаан дээди артеминер — 18,2 хуу,
ортумак артеминер — 30,9 хуу,
долу аес ортумак артеминер — 27,5 хуу,
аге өөредилгелер — 23,4 хуу.

Бистин партияныска хей нуруу ажалчылар болгаш кол-
хозчулар болуп турары көргүсөн саналар тодаргай-ыр.
Совет чылдар партиянын кандидатарыга хулаап алган-
нарын санына ажалчыларын хууу болгон. Бир аес XX
биле XXIII съездинин аразында үе партиянын кандидат-
тарыга хулаап алгандарын аразында ажалчыларын хууу
40,6 хуу турган болза, отчеттүг үе дугаагында — 47,6 хуу
болган. Партиянын социал составына ажалын аныг моон
сонгаар-лаа кол чегин ээлер турар ужурут.

Партияг кирген албан-хаакчуларын ортузунда инженер-
техниктиг интеллигенция, улус ажал-агынын ады-бүрү
адыралынын тускай артеминерини үштүн ийден хей кезиг
болуп турар. Ийи коммунистиг бирээзи-ле ортумак, дооспаан
азы дээди артемин болуп турар.

СЭКП-нин составы оон хулаагелинге туруп турар стажы-
нын талазы-биле кайгамчык. Партиянын үш революстуг эр-
кен коочун кижилерин, чүртүгү индустриализация, кээр
ажал-агынын коллективизация даш, Төрөн чүртүгү со-
циалистиг улуг чарыкталары даш демсепил калындап
ла-улакан коммунистерини оон көрүп турар бис. Аи-чүртүгү
Улуг дайынын ага-беге чылдарында болуну амыралын
партия-биле холбаатын кижилерин, дайын соода Совет
Төрөн чүртүгү бузулулар болгаш худ-ыйлаан келурун ү-
дүрген кижилерин база оон көрүп турар бис. Олар шүптүг
политиктиг демсепилерин чакыс аи армияны болуп ала-
гаш, ам коммунистиг интеллигенци индипейлгид тургузар турар.

Партиянын шынар талазы-биле составы коочун болгаш
анык коммунистерини дүштүрүлгүн илап илерейлгид ту-
рар. Ам СЭКП-нин кижигинерин болгаш кандидатарын чартык
кезинден хей 40 хар чедир назыг кижилер болуп
турар. Бистин партияныска аналдарын кирип турарына
Владимир Ильин Ленин кездеде чоргаларын чораш, салга-
чыларын сыйыг харылаанын, партиянын революстуг аду-
нуруп, оон дайынчы чачыларын салгалыг болурун
илерейлишкенин ол мыда деп көргөн.

(Төмүзү даразында номерде).

Тыва АССР-ниң Дээди Совединге согулда талазы-биле чамдык округтарга болган согулда түңнелин дугайында дыңнадыг

Ак-Довурантың № 34 Топ согулда округунуң талазы-биле
1966 чылдын март 27-де Тыва АССР-ниң Дээди Со-
вединге Ак-Довурантың № 34 Топ согулда округу-
га согулда болуп эркен. Тыва АССР-ниң Дээди Со-
вединин депутатынын кандидаты ол округтан бу-
руткеттирген кандидат эш Чимит-Доржу Байырович
Ондарын согулдуура согулчуларын 99,3 хуузу ки-
ришкен. Бадыйлашкыга киришкен бүгү согулчулар-
нын 99,2 хуузу Тыва АССР-ниң Дээди Совединин де-
путатынга кандидат эш Чимит-Доржу Байырович Он-
дарын даш байлаан.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединге согулда талазы-
биле Ак-Довуранта № 34 Топ согулда округунуң ок-
руг согулда комиссины.